

Spolufinancováno
Evropskou unií

ASOCIACE
OBČANSKÝCH
PORADEN

HELP

StrengtHening comPEtences in financial
literacy and debt issues on the way to
citizens

Analýza českého legislativního prostředí

T2.3 Analýza českého legislativního prostředí (WP2)

Prohlášení:

Financováno Evropskou unií. Názory a stanoviska vyjádřená v tomto dokumentu jsou však pouze názory autora (autorů) a nemusí nutně odrážet názory Evropské unie nebo Evropské rady pro inovace a výkonné agentury pro malé a střední podniky (EISMEA). Evropská unie ani poskytovatel grantu za ně nenesou žádnou odpovědnost.

Project call : **SMP-CONS-2024-DA**

Obsah

Seznam zkratek.....	4
1. Úvod.....	5
2. Charakteristika služeb pomoci při řešení dluhů.....	6
2.1. Právní rámec služeb dluhového poradenství.....	7
2.2 Typologie poskytovaných služeb.....	7
2.3. Standardy kvality a regulace.....	9
3. Proces řešení dluhů a role aktérů.....	10
3.1. Institut oddlužení a jeho podmínky.....	10
3.1.1. Zákonný rámec oddlužení.....	10
3.1.2. Zahájení insolvenčního řízení.....	11
3.1.3. Podmínky pro povolení insolvenčního řízení a jeho průběh.....	12
3.2. Jednotlivé osoby a jejich role v rámci insolvenčního řízení.....	14
3.2.1. Dlužník.....	14
3.2.2. Insolvenční soud.....	15
3.2.3. Insolvenční správce.....	16
3.2.4. Akreditované osoby (neziskový sektor).....	17
4. Zkušenosti občanských poraden s oddlužením.....	18
4.1 Kazuistiky z praxe (anonymizované).....	22
Příklad kazuistiky č. 1: insolvenční řízení, vymazání z insolvenčního rejstříku... 22	
Příklad kazuistiky č. 2: exekuce, oddlužení, náklady oprávněného.....	23
Příklad kazuistiky č. 3: Dluhy v SJM, dluhy bez souhlasu druhého manžela.....	24
Příklad kazuistiky č. 4: žádost o oddlužení.....	24
Příklad kazuistiky č. 5: oddlužení, závazný příslib.....	25
5. Monitorování problematiky exekucí z pohledu občanských poraden.....	27
6. Empirická část - analýza získaných údajů.....	29
6.1 Návrh a metodika výzkumu.....	29
6.2 Klíčová zjištění.....	29
6.3 Úloha občanských poradenských center.....	30
6.4 Důsledky pro politiku a praxi.....	30
7. Legislativní doporučení.....	32
7.1. Prevence a vzdělávání (finanční a právní gramotnost).....	32
7.2. Předcházení vzniku situace předlužení (regulace a posouzení úvěruschopnosti dlužníka).....	34
7.3. Zlepšení procesu oddlužení a postavení dlužníka v insolvenčním řízení	35
7.4. Další právní doporučení.....	37
7.5. Shrnutí legislativních doporučení.....	38
8. Závěr.....	39

**Spolufinancováno
Evropskou unií**

**ASOCIACE
OBČANSKÝCH
PORADEN**

Seznam zkratk

Zkratka	Význam
IZ	Insolvenční zákon (zákon č. 182/2006 Sb.)
OSŘ	Občanský soudní řád (zákon č. 99/1963 Sb.)
EŘ	Exekuční řád (zákon č. 120/2001 Sb.)
NV	Nařízení vlády
KMB	Kontaktní místo pro bydlení
CEE	Centrální evidence exekucí
EKČR	Exekutorská komora ČR
IPŘP	Institut prevence a řešení předlužení
MS	Ministerstvo spravedlnosti
ČNB	Česká národní banka
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
PAQ Research	Agentura PAQ Research – DataPAQ platforma

1. Úvod

Tato analýza přináší komplexní pohled na současný stav českého právního prostředí v oblasti předlužení, insolvenčního řízení a exekuční praxe. Propojuje legislativně nastavené podmínky s cíli projektu HELP, který se zaměřuje na finanční gramotnost a stabilizaci domácností.

V období let 2019–2025 prošel systém řešení dluhů v České republice výraznou proměnou. Novelizace klíčových zákonů přinesly zásadní změny, které mají přímý dopad na každodenní život občanů i na fungování poradenských služeb. Po prvních „oddlužovacích“ novelách, které mj. zjednodušily proces oddlužení, se od roku 2023 naplno rozběhlo zastavování marných exekucí, opakovaně se upravovala metodika srážek ze mzdy a výpočtu nezabavitelných částek. Byla posílena ochrana základních příjmů, Od 1. října 2024 vstoupila v platnost rozsáhlá novela, která mimo jiné zavedla režim zvýšených srážek při souběhu více exekucí. Zásadní je i nový rámec podpory dostupného bydlení účinný od roku 2026, jehož cílem je posílit prevenci ztráty bydlení a přispět k udržitelnosti splácení dluhů.

V praxi tyto změny znamenají kratší a lépe zacílenou cestu k oddlužení, silnější ochranu základních příjmů a zvýšenou potřebu koordinace mezi justičními orgány, sociální sférou, zaměstnavateli a obcemi. Služby pomoci při řešení dluhů tvoří komplexní ekosystém, přičemž klíčovými faktory jsou jejich dostupnost a kvalita. Existují ale regionální rozdíly. Přestože došlo k výraznému posunu, přetrvávají některé systémové problémy, které je potřeba dále řešit.

Tato zpráva se právě z těchto důvodů zaměřuje na praktické dopady legislativních změn a nabízí doporučení, jak je využít ve prospěch klientů i systému jako celku. Cílem je na základě dat a zjištění podpořit efektivní řešení dluhové problematiky, zvýšit dostupnost odborné pomoci a přispět ke stabilizaci domácností v České republice.

2. Charakteristika služeb pomoci při řešení dluhů

Služby, které v Česku pomáhají lidem s dluhy, tvoří provázaný a stále se rozvíjející ekosystém právních, sociálních a komunitních aktérů. Klíčovou roli zde hraje právní a insolvenční poradenství, kde advokáti, notáři, insolvenční správci a akreditované osoby připravují a podávají návrhy na oddlužení, vedou komunikaci se soudy a dohlížejí na plnění povinností dlužníků. Paralelně působí dluhové a sociální poradenství, které je poskytováno jak v ambulantní, tak i v terénní podobě. Tyto služby se zaměřují na stabilizaci rozpočtu domácností, přehled závazků, vyjednávání s věřiteli a zajištění sociálních dávek či podpory v oblasti bydlení.

Významnou úlohu sehrávají občanské poradny a specializované nevládní organizace, které zajišťují systematický case management, doprovod klientů v řízeních a rozvoj finanční gramotnosti. V posledních letech roste důraz na služby prevence ztráty bydlení; po roce 2026 se do systému systematicky zapojí kontaktní místa pro bydlení (KMB), která mají propojit sociální práci s nástroji dostupného nájemního bydlení.

Dostupnost těchto služeb se však výrazně liší podle regionu. Ve velkých městech je nabídka právní pomoci širší, ale vyšší náklady na bydlení zde zvyšují tlak na rozpočty domácností v oddlužení. V menších obcích je právní pomoc často hůře dostupná, což zvyšuje význam terénních týmů a digitálních nástrojů – od on-line konzultací přes kalkulatory srážek až po elektronická podání.

Financování sociálních služeb je zajišťováno kombinací státních, krajských a obecních dotací, které bývají doplněny projektovými zdroji. Právní úkony se řídí tarifem a pravidly pro osvobození od soudních poplatků či bezplatnou právní pomocí. Všechny služby se opírají o standardy kvality, ochranu osobních údajů a srozumitelnou komunikaci s klienty.

Z pohledu klientů patří k nejčastějším bezprostředním potřebám rychlé zmapování závazků a exekucí, stabilizace příjmů a bydlení, nastavení ochranných mechanismů, jako je chráněný účet a kontrola výše srážek. Stále důležitější je také podpora digitální gramotnosti, aby klienti dokázali bezpečně pracovat s bankovníctvím, datovou schránkou a portály justice.

Problematika předlužení se v České republice dlouhodobě řadí mezi významné společenské problémy, které mají přímý dopad na jednotlivce, rodiny i širší komunitu. Vysoký počet osob čelících exekucím, nedostatečná finanční gramotnost části populace a složitost právní úpravy vedly k postupnému rozvoji sítě služeb, které se zaměřují na pomoc při řešení dluhů. Tyto služby kombinují jak státem regulovanou odbornou činnost (zejména akreditované služby v oblasti oddlužení), tak činnost neziskového sektoru, občanských poraden a advokátů.

Celý tento systém je postaven na spolupráci různých profesí a institucí, které by měly společně usilovat o to, aby byla pomoc dostupná, odborná a účinná.

2.1. Právní rámec služeb dluhového poradenství

Služby pomoci při řešení dluhů nemají v českém právním řádu jednotnou, samostatnou právní úpravu. Pravidla a podmínky pro poskytování těchto služeb jsou rozptýleny mezi více právních předpisů a forem činností. Klíčový rámec tvoří zejména tyto zákony:

- **Insolvenční zákon (zákon č. 182/2006 Sb.)**, který vymezuje pravidla oddlužení a stanovuje podmínky pro poskytování odborné pomoci dlužníkům při podání insolvenčního návrhu spojeného s návrhem na povolení oddlužení. Novelty tohoto zákona postupně rozšiřovaly možnosti vstupu do oddlužení, včetně úpravy z roku 2024, která zjednodušila proces pro seniory a osoby v důchodovém věku.
- **Zákon o spotřebitelském úvěru (zákon č. 257/2016 Sb.)**, jenž posiluje ochranu spotřebitelů a stanovuje povinnosti poskytovatelům úvěrů, což má přímý vliv na prevenci předlužení.

Zákon o sociálních službách (zákon č. 108/2006 Sb.) zakotvuje mj. odborné sociální poradenství, které představuje hlavní nástroj pomoci osobám v obtížné životní situaci a pomáhá klientům řešit jejich finanční situaci v širším sociálním kontextu. Poskytování této služby se řídí standardy kvality sociálních služeb, které stanovují pravidla pro zachování důstojnosti, ochranu práv a podporu samostatnosti uživatelů. Současně zákon definuje požadavky na odbornou způsobilost pracovníků, kteří musí splňovat kvalifikaci dle § 110 a násl. zákona (např. vyšší odborné nebo vysokoškolské vzdělání v oblasti sociální práce či sociální politiky). Tyto standardy a kvalifikační požadavky zajišťují, že odborné sociální poradenství je poskytováno profesionálně a v souladu s etickými zásadami a s důrazem na individuální potřeby klienta.

Důležitým prvkem legislativního prostředí je i systém akreditací Ministerstva spravedlnosti, které podle insolvenčního zákona (zákon č. 182/2006 Sb.) uděluje oprávnění určitým subjektům k poskytování služeb při sepisování návrhů na oddlužení. Akreditované organizace tak představují most mezi dlužníkem a soudem a zajišťují, že návrhy splňují zákonné náležitosti a jsou podány v souladu s právními předpisy. Vedle těchto subjektů jsou oprávněni poskytovat právní pomoc při sepisování a podávání návrhů na oddlužení také advokáti, kteří vykonávají tuto činnost podle zákona o advokacii (zákon č. 85/1996 Sb.). Advokáti tak tvoří další významný pilíř systému právní pomoci dlužníkům, neboť jejich činnost je garantována odbornou způsobilostí, mlčenlivostí a etickými pravidly výkonu advokacie.

2.2 Typologie poskytovaných služeb

Služby pomoci při řešení dluhů lze rozdělit do několika kategorií podle jejich charakteru a cílové skupiny:

Pozn.: Každá z těchto služeb je regulována a má řadu podmínek. V této kapitole jsou uvedené informace úzce vztahované k řešenému tématu - dluhové poradenství.

1. **Dluhové poradenství v rámci sociálních služeb:** Poradny a další neziskové organizace poskytují prostřednictvím svých sociálních pracovníků a dalších odborníků informace o právech a povinnostech dlužníků, pomáhají při komunikaci s věřiteli a exekutory a podporují klienty v sestavení reálného rozpočtu či vyplnění předběžného návrhu na povolení oddlužení. Tyto služby jsou ze zákona bez úhrady a dostupné široké veřejnosti, zejména osobám ohroženým sociálním vyloučením v důsledku zadlužení či exekucí. Na samotné podání návrhu na oddlužení musí mít daná služba akreditaci (viz níže). Mnoho sociálních služeb má tedy i zároveň tuto akreditaci. Občanské poradny však nenahrazují služby advokátních kanceláří a nezastupují klienty při soudních sporech. Mezi tyto služby patří především občanské poradny spadající do sítě Asociace občanských poraden.
2. **Akreditované subjekty k sepisu návrhu na oddlužení:** Od roku 2018 mohou sepis návrhu provádět pouze akreditované osoby, tj. advokáti, notáři, soudní exekutoři, insolvenční správci a neziskové organizace či obce s udělenou akreditací Ministerstva spravedlnosti. Tyto služby jsou pro dlužníka bezplatné a garantují odbornou i formální správnost podání. Seznam akreditovaných osob je uvedený zde: https://sako.justice.cz/?utm_source=chatgpt.com. Akreditovaná osoba nesmí vybírat od klientů za sepis návrhu na oddlužení žádnou odměnu. Vedle akreditovaných neziskových organizací mohou návrhy na oddlužení sepisovat také advokáti, notáři, soudní exekutoři a insolvenční správci, avšak jejich služby bývají zpoplatněné.
3. **Komerční právní služby a advokáti:** Advokáti často poskytují dluhové poradenství jako součást své praxe. Výhodou je komplexní právní zastoupení a možnost navazujících kroků, nevýhodou pak finanční náročnost služby, která může být pro předlužené osoby nedostupná
4. **Dluhové programy neziskových organizací** Řada neziskových organizací realizuje projekty financované z veřejných zdrojů či evropských fondů, které se zaměřují na prevenci předlužení, vzdělávání a doprovázení klientů v celém procesu oddlužení. Významným prvkem je individuální práce s klientem, včetně podpory v dalších oblastech, jako např. zaměstnání nebo bydlení.
5. **Některé územní samosprávné celky** (obce a kraje) zřizují vlastní poradny nebo financují služby nestátních organizací. Obce mohou poskytovat i sociální bydlení nebo mimořádnou pomoc v krizových situacích. Rovněž i **úřady práce** – poskytují poradenství v rámci agendy nepojistných sociálních dávek, dávky pomoci v hmotné nouzi či příspěvku na bydlení. Některé státní dávky byly od 1. 10. 2025 sjednoceny do tzv. superdávky neboli dávky státní sociální pomoci, a to jak ze systému státní sociální podpory, tak ze systému hmotné nouze. Konkrétně se jedná o příspěvek na bydlení, doplatek na bydlení, příspěvek na živobytí a příspěvek na dítě. V praxi obce a kraje, včetně úřadů práce, pomáhají klientům především s orientací v možnostech státní podpory, která může zmírnit dopady zadlužení.

2.3. Standardy kvality a regulace

Služby pomoci při řešení dluhů se v České republice řídí několika standardy a pravidly, která mají zajistit jejich odbornou úroveň, transparentnost a ochranu klientů:

- **Standardy kvality sociálních služeb** podle zákona o sociálních službách, které stanovují požadavky na dostupnost služeb, odbornou způsobilost pracovníků a ochranu práv klientů. Tyto standardy akcentují profesionální poskytování služeb, s důrazem na individuální potřeby klienta, respekt k jeho právům a ochranu důstojnosti.
- **Podmínky akreditace Ministerstva spravedlnosti**, kde se posuzuje odborná způsobilost organizace i jednotlivých pracovníků, povinnost pravidelného vzdělávání a dohled nad činností.
- **Etické kodexy** jednotlivých profesí (advokáti, insolvenční správci, sociální pracovníci), které kladou důraz na ochranu práv klientů, mlčenlivost, transparentní jednání a prevenci střetu zájmů.

Významným aspektem je ochrana spotřebitele před nepoctivými záměry subjektů, které nabízejí zpoplatněné služby bez odpovídající akreditace. Legislativa proto zakazuje neoprávněné poskytování sepisu návrhů a umožňuje sankcionovat porušení těchto pravidel. Tím je zajišťováno, aby klienti měli přístup pouze ke kvalifikované a bezpečné pomoci.

3. Proces řešení dluhů a role aktérů

3.1. Institut oddlužení a jeho podmínky

Oddlužení neboli osobní bankrot představuje možné řešení platební neschopnosti dlužníka, a to v případě jeho úpadku. Úpadek je situace, kdy jsou závazky vyšší než finanční prostředky dlužníka, a tudíž je dlužník není schopen nadále plnit. V důsledku insolvence dochází ke sjednocení veškerých dluhů, přičemž se hradí v jedné měsíční splátce (platí pro oddlužení).

3.1.1. Zákonný rámec oddlužení

Primárním nástrojem upraveným českým právním řádem pro dlouhodobé řešení platební neschopnosti fyzických osob a fyzických osob podnikajících, které mají více závazků, jež nejsou schopny plnit, je insolvenční řízení. Úpadek dlužníka bývá zpravidla řešen prostřednictvím tzv. oddlužení (s důrazem na plněním formou splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty).

Institut oddlužení byl do našeho právního řádu převzat ze zahraničí, a to v důsledku požadavku na implementaci konsenzuálního evropského řešení. Do českého právního řádu byl zaveden přijetím zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ins. zák.“). Právní úpravu oddlužení obsahují především § 390 – 418 insolvenčního zákona.

Legislativní úprava institutu oddlužení absolvovala od své implementace poměrně dynamický vývoj (skrze několik zákoných novelizací), přičemž cílem legislativních úprav byla předně snaha o zpřístupnění tohoto právního institutu širšími okruhy fyzických osob, a to hlavně parametrickou úpravou předpokládané délky oddlužení (došlo k poklesu trvání oddlužení z 5 let na 3) a snížením či odstraněním dalších bariér vstupu do insolvence především v oblasti hranice předpokládaného minimálního uspokojení věřitelů (nejnižší předpokládaný výtěžek 30 % přihlášených pohledávek byl zrušen).

Poslední velké změny v rámci institutu oddlužení proběhly prostřednictvím novely účinné od října 2024. Jedná se především o tyto změny:

- došlo ke zkrácení doby oddlužení z 5 let na 3 roky,
- zkrátila se doba pro vyškrtnutí dlužníka z insolvenčního rejstříku na 3 roky (dříve se jednalo o 5 let),
- do oddlužení je možné znovu vstoupit až po 12 letech od úspěšného ukončení předešlého insolvenčního řízení (dosud činila lhůta 10 let),
- u opakovaného oddlužení představuje délka oddlužení již 5 let,
- určení hranice uspokojení pohledávek je na úvaze insolvenčního soudu, který ji stanoví individuálně s ohledem na příjmový potenciál dlužníka (může být i vyšší než dosavadní plošná hranice 30 %),

- dlužník má v průběhu oddlužení plně využívat svůj příjmový potenciál a není možné záměrně snižovat své příjmy, jinak mu hrozí sankční prodloužení oddlužení až o 12 měsíců (u případů zvláštního zřetele hodných se jedná ještě o dalších 6 měsíců),
- přehled příjmů předkládá dlužník insolvenčnímu správci každé 3 měsíce,
- oddlužení je možné v některých případech opakovaně přerušit až na celkovou dobu jednoho roku,
- zaměstnavatelé a poskytovatelé úvěrů mají povinnost poskytovat insolvenčnímu správci součinnost,
- výživné se vyplácí již před schválením oddlužení.

Oddlužení, jinak též někdy nazývané osobní bankrot, je postaveno na principu sjednocení všech závazků dlužníka do jediného, který hradí v jedné stanovené splátce. Výhodou oddlužení je, že dluhy přestávají růst a nelze vést exekuce/soudní výkon rozhodnutí na majetek dlužníka. Oddlužení je určeno fyzickým osobám i podnikajícími fyzickým osobám.

3.1.2. Zahájení insolvenčního řízení

Návrh na povolení oddlužení může podat pouze dlužník, přičemž v něm rovněž navrhuje konkrétní způsob oddlužení. Tento návrh musí být součástí insolvenčního návrhu, kterým se zahajuje insolvenční řízení. Dlužník tedy podává pouze jeden návrh (na oddlužení) na předepsaném formuláři, který současně obsahuje návrh na zahájení insolvenčního řízení.

V případě, že dlužník nemá právní ani ekonomické vzdělání, musí návrh nechat sepsat a podat prostřednictvím odborníka. Odborníky se rozumí především osoby poskytující kvalifikované právníkové služby (advokát, notář, soudní exekutor, insolvenční správce) nebo *akreditované osoby (z neziskového sektoru), kdy je tento návrh ex lege (ze zákona) zdarma.*

Po podání návrhu a jeho doručení soudu, dochází k zahájení insolvenčního řízení vyhláškou, která se do 2 hodin zveřejní v insolvenčním rejstříku (případně dojde-li návrh mimo úřední hodiny, tak do 2 hodin od jejich začátku v nejbližší následujícím pracovním dni). Celý průběh řízení lze sledovat v insolvenčním rejstříku, kde soud uveřejňuje veškeré podklady, včetně případného oznámení věřitelům, aby se do řízení přihlásili, a to v propadné lhůtě dle zákona, která v případě oddlužení činí 2 měsíce. Po uplynutí prekluzivní lhůty se k pohledávce věřitele již nepřihlíží. To znamená, že pokud bude insolvenční řízení úspěšně dokončeno, věřitel si pohledávku nemůže od dlužníka nadále nárokovat (dluh se stává nevymahatelným). Opačnou situací je neúspěšné insolvenční řízení – v takovém případě lze dluh opět vymáhat. Nicméně zákonodárce pamatuje na výjimky, kterých se zánik věřitelova nároku netýká. Jedná se o:

- výživné na děti či manžela,
- náhradu škody způsobené úmyslným trestným činem,

- peněžité sankce uložené v trestním řízení,
- závazky vzniklé po zahájení insolvence.

V rámci podaného návrhu na oddlužení je nutno dodržet povinné údaje, které jsou primárně níže uvedené a na jejichž základě by mělo být z pohledu soudu rozhodnuto, zdali je návrh na oddlužení proveditelný a v souladu se zákonem.

Povinné údaje v rámci návrhu na oddlužení jsou:

- identifikace dlužníka (jméno a příjmení, datum a místo narození, r. č. + adresa trvalého bydliště, případně rovněž kontaktní adresa),
- identifikace osoby, která je oprávněna jednat za dlužníka (totožné údaje jako u dlužníka),
- popis rozhodných skutečností dokládajících, že je dlužník v úpadku (uvedení důvodu vzniku jednotlivých závazků, změny finanční situace a doložení příjmů i výdajů dlužníka),
- odůvodnění výše částek, které v průběhu oddlužení obdrží nezajištění věřitelé (tj. informace o mzdě/jiných příjmech dlužníka a předpokládaném uspokojení nezajištěných věřitelů),
- údaje o očekávaných příjmech dlužníka v následujících 12 měsících,
- údaje o příjmech dlužníka za posledních 12 měsíců,
- navrhovaný způsob oddlužení (plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty / zpeněžením majetkové podstaty),
- počet vyživovaných osob (manžel/ka a děti),
- odůvodněný návrh, pokud dlužník žádá o stanovení jiné než zákonné výše měsíčních splátek,
- seznam veškerého majetku dlužníka (zajištěného i nezajištěného),
- čestné prohlášení, že byl dlužník při soupisu návrhu poučen o svých povinnostech v insolvenčním řízení.

3.1.3. Podmínky pro povolení insolvenčního řízení a jeho průběh

Pro povolení oddlužení je kromě podání návrhu z důvodu finančního úpadku dlužníka nutno splnit několik podmínek. Realnost plnění by mělo být možné dovodit z údajů v rámci návrhu:

- 1) poctivý záměr,
- 2) schopnost dlužníka splácet měsíčně odměnu a hotové výdaje insolvenčního správce (částku 1 089 Kč, je-li plátcem DPH) a zároveň minimálně stejnou částku ostatním věřitelům; celkem tedy minimálně 2 178 Kč měsíčně,
- 3) předpoklad odpovědného přístupu k plnění povinností vyplývajících z oddlužení.

Soud oddlužení nepovolí, pokud:

- v posledních 12 letech před podáním návrhu přiznal dlužníkovi osvobození od placení pohledávek zahrnutých do oddlužení, nebo
- kdy soud dlužníkovi v posledních 5 letech před podáním návrhu zamítl návrh na povolení oddlužení, neboť jím sledoval nepoctivý záměr.

V případě, že soud oddlužení schválí zveřejní povolení oddlužení, a to v insolvenčním rejstříku a na úřední desce soudu.

Zásadní změnou stanovenou ve prospěch dlužníků je upuštění od podmínky prokázat, že dlužník v průběhu insolvence uhradí alespoň 30 % všech svých pohledávek. Zavádí se tzv. systém 1 + 1, tedy že dlužník musí prokázat pouze svou schopnost hradit jednak odměnu a hotové výdaje insolvenčnímu správci, jednak týž částku věřiteli. Dlužník tedy musí být po celou dobu oddlužení schopen hradit věřitelům alespoň takovou částku, jakou činí hotové výdaje a odměna insolvenčního správce.

Plní-li osoba řádně podmínky oddlužení po stanovenou dobu (po novele ins. zák. se jedná o 3 roky), je na konci doby osvobozena od placení dosud neuspokojených pohledávek (na rozdíl od konkursu). To znamená, že věřitelé, ať již přihlášení či nikoli, nemají nárok na úhradu zbylé či celkové částky ze svých pohledávek. Jejich pohledávky se tak stávají trvale nevymahatelnými, přičemž vůči dlužníkovi nelze uplatnit ani jiné formy vymáhání, tedy například exekuční řízení či soudní výkon rozhodnutí.

Oddlužení (formou splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty) tedy bude úspěšně splněno za situace, kdy:

a) dlužník splatil nezajištěným věřitelům jejich pohledávky v plné výši, nebo

b) po dobu 3 let od schválení oddlužení nebylo dlužníku oddlužení zrušeno a plnil-li dlužník po tuto dobu všechny podstatné povinnosti vyplývající z oddlužení. Konkrétně prostřednictvím řádného hrazení splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty. Má se za to, že dlužník v předchozích větách uvedené povinnosti splnil, jestliže dosáhl předpokládané míry uspokojení pohledávek nezajištěných věřitelů určené insolvenčním soudem v rozhodnutí o schválení oddlužení.

Další podmínkou pro osvobození dlužníka od placení pohledávek zahrnutých do oddlužení v rozsahu, v němž dosud nebyly uspokojeny, je, že insolvenční soud obdržel zprávu insolvenčního správce o splnění rozvrhového usnesení a dlužník řádně splnil všechny podstatné povinnosti stanovené v rozhodnutí o schválení oddlužení, nebo neobdržel zprávu insolvenčního správce o splnění rozvrhového usnesení a od schválení oddlužení uplynula doba 3 let, plnil-li dlužník po tuto dobu všechny podstatné povinnosti stanovené v rozhodnutí o schválení oddlužení a nebylo-li dlužníku po tuto dobu oddlužení zrušeno.

V rámci opakovaných procesů oddlužení, které nejsou společensky příliš žádoucí, jelikož dochází k častému zneužívání tohoto institutu, činí doba, po kterou je nutno plnit podmínky povoleného oddlužení formou splácení splátkového kalendáře 5 let namísto 3. V praxi se jako problém někdy projevuje situace, kdy dlužník během oddlužení nedisponuje prostředky ani na úhradu minimálních povinných výdajů, přestože by je v rámci procesu oddlužení měl mít k dispozici. V případě, že se jedná nikoli důsledek jeho nevěle, ale neočekávatelných okolností, které dlužník nemohl předem předpokládat, lze na žádost dlužníka využít institutu prodloužení oddlužení nebo přerušení oddlužení, a to i opakovaně, standardně na dobu celkově 12 měsíců (výjimečně 18 měsíců).

3.2. Jednotlivé osoby a jejich role v rámci insolvenčního řízení

Procesu oddlužení (primárně formou plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty) se účastní určitý okruh osob, přičemž role těchto osob je pro samotné řízení a jeho průběh nenahraditelná. Jedná se o:

- a) dlužníka,
- b) insolvenčního správce,
- c) insolvenční soud,
- d) osobu, skrze kterou je podáván insolvenční návrh (akreditovaná osoba, advokát apod.),
- e) ostatní osoby (sociální služby, věřitelé, spoludlužníci apod.)

3.2.1. Dlužník

Klíčovou osobou v procesu oddlužení je předně samotný dlužník, neboť bez jeho aktivní součinnosti a snahy v kombinaci s nutností řešení úpadku z jeho strany, konkrétně prostřednictvím plnění podmínek oddlužení, nelze řízení vůbec provést.

V obecné rovině lze spatřit snahu ze strany zákonodárce o „zpřístupnění“ insolvenčního řízení (formou oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty) co největšímu okruhu fyzických osob. Avšak pouze za předpokladu jejich aktivní spolupráce a snahy o naplnění zákonných podmínek.

Mezi základní podmínky, které musí dlužník splnit a jejichž plnění se kontroluje jsou:

- výkon přiměřené výdělečné činnosti dle schopností a možností dlužníka,
- nezatajování příjmů z výdělečné činnosti, tj. Poctivost,
- vydání hodnot získaných dědictvím a darem insolvenčnímu správci, přičemž se předpokládá jejich využití k mimořádným splátkám nad rozsah splátkového kalendáře – totéž platí pro jiné mimořádné příjmy,
- řádné a bezodkladné oznamování změny bydliště dlužníka, a to soudu a insolvenčnímu správci,

- vždy po uplynutí 3 kalendářních měsíců předkládání soudu přehled příjmů za předchozí měsíce, neurčí-li insolvenční soud jiný interval prokazování příjmů nepřevyšující 12 kalendářních měsíců; soud může stanovit i to, že přehled příjmů bude dlužník předkládat správci, který jej přiloží k nejbližší zprávě o stavu insolvenčního řízení a vyjádří se k jeho obsahu,
- neposkytování zvláštních výhod některému z věřitelů na úkor jiného věřitele,
- nepřijímání nových závazků, které by dlužník nemohl v době jejich splatnosti splnit,
- vynakládání veškerého úsilí, které lze po dlužníkovi spravedlivě požadovat, a to k plnému uspokojení pohledávek věřitelů.

Neplní-li dlužník řádně své povinnosti, event. vyjdou-li najevo okolnosti, na jejichž základě lze předpokládat, že oddlužením byl sledován nepoctivý záměr, může soud schválené oddlužení zrušit a rozhodnout o způsobu řešení úpadku konkursem! Tehdy by se prodal veškerý majetek dlužníka a rovněž by nezanikly neuhrazené dluhy (na rozdíl od oddlužení), tj. by bylo možné je nadále vymáhat, a to například exekucí.

Jak je z uvedených povinností dlužníka patrné, hlavní povinností dlužníka je směřovat veškerou svou činnost a úsilí k maximálnímu uspokojení pohledávek a zároveň vést přiměřeně společensky odpovědný život. Nutno podotknout, že snaha zákonodárce o vytvoření okolností, které vedou dlužníka k využití jeho ekonomického potenciálu, je správnou cestou.

3.2.2. Insolvenční soud

Insolvenční soud má klíčovou roli v procesu oddlužení. Rozhoduje totiž o zásadních momentech v rámci předmětného řízení o oddlužení, a to od samotného počátku řízení, přes dozor nad průběhem až po povolení o oddlužení. Pro insolvenční řízení a oddlužení je příslušný [krajský soud](#), v jehož obvodu má dlužník bydliště. Jedná se místo, v němž se dlužník skutečně zdržuje, nikoli nutně trvalé bydliště. Trvalé bydliště je vůči skutečnému místu pobytu dlužníka v otázce místní příslušnosti soudu rozhodujícího o oddlužení pouze subsidiární.

Hlavním úkolem insolvenčního soudu je rozhodnutí o povolení oddlužení. Soud posuzuje návrh na oddlužení a jeho přílohy, načež rozhoduje, zda jsou splněny zákonné podmínky pro jeho schválení. Insolvenční soud rovněž schvaluje způsob oddlužení, ať už jde o plnění splátkového kalendáře se zpeněžením majetku, nebo pouze o zpeněžení majetku.

V návaznosti na rozhodnutí o povolení oddlužení pak soud ustanovuje insolvenčního správce, který je následně odpovědný za správu majetkové podstaty a řádný dohled nad plněním povinností dlužníkem. Soud rozhoduje o případném zrušení oddlužení, pokud dlužník poruší své povinnosti nebo se prokáže jeho nepoctivý záměr. Soud rovněž může v rámci oddlužení v odůvodněných

případech a z důležitých důvodů rozhodnout o přerušení nebo prodloužení průběhu oddlužení.

Je žádoucí, aby byl insolvenční správce více motivován ověřovat, zda dlužník v průběhu oddlužení hradí tolik, kolik může, tj. nezatajuje žádné příjmy ani nerealizuje neúčelné výdaje. Pokud se zjistí, že dlužník nejedná poctivě, mělo by být oddlužení zastaveno. Když bude tato podmínka naplněna a insolvenční správce neshledá zásadnější problém, není žádný důvod zatěžovat soud formálním posouzením, jestli může být dlužník oddlužen i přesto, že nedosáhl na úhradu třicet procent ze svých závazků.

Insolvenční soud rovněž dohlíží na zákonnost řízení. Kontroluje, zda dlužník plní své povinnosti, jako je zatajování příjmů nebo nedbalé jednání, a řeší situace, kdy by mohlo dojít ke zrušení oddlužení. Rovněž posuzuje, schvaluje a případně zamítá oddlužení na základě zprávy obdržené od insolvenčního správce.

3.2.3. Insolvenční správce

Insolvenční správce je osoba, která provází dlužníka celým procesem oddlužení. Sepisuje jeho majetek, přezkoumává pohledávky, uspokojuje věřitele a vykonává další činnosti s oddlužením spojené.

[Insolvenční zákon](#) požaduje pro výkon funkce insolvenčního správce vysokoškolské vzdělání magisterského studijního programu v oblasti práva či ekonomie, 3 roky praxe v oboru (právním, účetním, daňovém či ekonomickém), bezúhonnost, svéprávnost a složení poměrně náročných správcovských zkoušek. Do seznamu správců jsou zapsány osoby, které splnily v předchozí větě stanovené zákonné podmínky a podaly návrh na zápis do seznamu insolvenčních správců. [Seznam insolvenčních správců](#) je součástí insolvenčního rejstříku.

Insolvenční správce není zástupcem dlužníka ani věřitelů – není to ničí advokát!

V rámci posledních legislativních změn je kladen větší důraz na nové povinnosti pro insolvenční správce. Z těch nejzásadnějších se jedná o povinnost kontrolovat a hodnotit, zda dlužník vyvíjí maximální úsilí, aby uspokojil své věřitele. Insolvenční správce tak bude muset vyvíjet nad dlužníkem vyšší kontrolu, že vykonává pracovní činnost, která je adekvátní jeho potenciálu. Případně, že dlužník nepodá v zaměstnání nedůvodnou výpověď, aniž by si včas a řádně zajistil novou práci.

Nicméně zkušenost ukazuje, že tato povinnost (včetně povinnosti vést řádný život) je v praxi dozorována sporadicky nebo spíše velmi mírně. Osobně se domníváme, že by bylo vhodné detailněji (pravděpodobně na úrovni metodiky) upravit jaký typ chování by měl být vyžadován (včetně sledování případných přestupů hlavně na poli občanského soužití apod.)

Mezi hlavní povinnosti insolvenčního správce patří zejména:

- Správa majetkové podstaty a zpeněžení majetku dlužníka: Insolvenční správce sestavuje a vede seznam veškerého dlužníkovy majetku. Dlužník

musí správci poskytnout veškerou potřebnou součinnost a umožnit mu přístup ke svému majetku. Insolvenční správce rovněž zpeněžuje dlužníkův majetek, a to za účelem a způsobem co nejvyššího uspokojení věřitelů.

- Přezkum přihlášených pohledávek věřitelů, jejich kontrola a případné rozhodnutí o jejich uznání či popření.
- Rozdělování měsíční úhrady z dlužníkovy splátkového kalendáře mezi věřitele a jejich průběžné informování o stavu oddlužení.
- Podávání pravidelných zpráv insolvenčnímu soudu (věřitelskému výboru) o průběhu oddlužení, včetně jeho stanoviska – zhodnocení plnění podmínek oddlužení, včetně splátkového kalendáře, a doporučení ohledně dalšího postupu.
- Společně s insolvenčním soudem a věřiteli výkon dohledu nad chováním dlužníka a jeho činností v rámci oddlužení. Insolvenční správce podřizuje svou činnost společnému zájmu věřitelů a dbá na to, aby jejich uspokojení bylo co nejrychlejší, poměrné, hospodárné a co nejvyšší.
- Navrhování a doporučení způsobu řešení úpadku dlužníka.
- Právo (a povinnost) vypracování zprávy pro osvobození. Na základě posouzení plnění podmínek dlužníkem podává zprávu, ve které uvede, zda doporučuje osvobození od dluhů nebo zda oddlužení zrušit či prodloužit.
- V konečné zprávě nebo zprávě o své činnosti vyúčtuje svou odměnu a náhradu hotových výdajů.
- Provádění v rámci své zjišťovací činnosti vlastního šetření o tom, zda do majetkové podstaty dlužníka nepatří i jiné věci, práva, pohledávky a majetkové hodnoty než ty, které dlužník uvedl v seznamu svého majetku.
- Se souhlasem insolvenčního soudu provádění prohlídek bytu, sídla, či místa podnikání dlužníka.

3.2.4. Akreditované osoby (neziskový sektor)

V rámci insolvenčního řízení a obecně řešení problematiky předlužení je nezastupitelná role neziskového sektoru.

Insolvenční zákon stanoví podmínky kvalifikovaných osob, které mohou podat návrh na oddlužení.

Dlužník může podat insolvenční návrh společně s návrhem na oddlužení sám pouze, pokud má vysokoškolské vzdělání v oblasti práva nebo ekonomie, případně pokud složil zkoušku insolvenčního správce.

V ostatních případech je nutné využít služeb advokáta, notáře, insolvenčního správce, exekutora nebo akreditované osoby. Těmito akreditovanými osobami jsou nejčastěji různé právnické osoby neziskového občanského sektoru, které navíc (což je velmi prospěšné a žádoucí) často spojují pomoc při sepsání tohoto návrhu se sociálním poradenstvím. Jejich role je v této oblasti nezastupitelná, a to jak s

ohledem na obecně větší důvěru sociálně slabších osob vůči tomuto sektoru než státu, tak rovněž s ohledem na jejich reálnou dostupnost. Více informací o činnosti akreditovaných osob (poraden) naleznete v kapitole 2. tohoto dokumentu.

V rámci oddlužení může soud na návrh insolvenčního správce dlužníkovi uložit povinnost absolvovat odborné sociální poradenství v rozsahu až 100 hodin. Ačkoli tato možnost teoreticky existující, v praxi se bohužel příliš nevyužívá.

4. Zkušenosti občanských poraden s oddlužením

Občanské poradny hrají zásadní roli v procesu oddlužení a řešení dluhové problematiky. Jejich zkušenosti ukazují, že hlavní překážkou efektivního řešení dluhů je často nedostatek informací a času na začátku spolupráce.

Nedostatek informací a času na začátku spolupráce: Klienti často nemají úplný přehled o svých závazcích, ztrácejí smlouvy a mají nefunkční přístupy k e-mailům či datovým schránkám. K tomu se přidává strach ze ztráty bydlení a omezená vyjednávací síla vůči pronajímatelům. Časté jsou i chyby ve výpočtu srážek u zaměstnavatelů a pozdní zřízení chráněného účtu, což zbytečně prohlubuje finanční tíseň. U řady klientů se navíc kumulují zdravotní a pečovatelské povinnosti, které znesnadňují stabilní příjem a dodržování povinností v oddlužení.

Osvědčené postupy: Praxe potvrzuje, že existují osvědčené postupy, které fungují napříč regiony. Včasné zřízení chráněného účtu a audit srážek patří k nejúčinnějším okamžitým zásahům. Důležitá je role poradce, který společně s klientem sestaví realistický plán zahrnující dluhy, dávky, práci a bydlení a průběžně sleduje plnění kroků. Standardizované checklisty a šablony, například pro souhlasy, dopisy věřitelům a přehled povinných příloh k návrhu na oddlužení, zkracují dobu potřebnou k podání a zvyšují kvalitu návrhů. Velký význam má spolupráce s obcemi a zaměstnavateli –kvůli prevenci ztráty bydlení, i rychlému řešení chyb ve srážkách a zajištění legálního příjmu.

Nárůst počtu klientů: V některých poradnách došlo v roce 2025 k výraznému nárůstu počtu klientů řešících dluhovou problematiku, a to především díky úpravě podmínek pro vstup do insolvenčního řízení, s čímž souvisí i zvýšený zájem o poskytování základních informací k procesu oddlužení i k aktuální podobě insolvenčního zákona včetně jeho novely. Přetrvává pomoc při vyplňování dotazníků a odpovídání na výzvy ze strany insolvenčních správců, zejména v

případech, kdy klienti nejsou schopni sami odpovědi správně a srozumitelně formulovat. Mezi další řešená témata patřily dotazy na poskytování informací ohledně přihlášek pohledávek do insolvenčního řízení, konkrétně v situaci úpadku zaměstnavatele, sepisování platebních rozkazů v souvislosti s dlužnými pohledávkami a mapování a stabilizace finančního rozpočtu u klientů v probíhajícím oddlužení.

Problémy s dostupností informací: O dlužích se do poraden chodí radit jak dlužníci, tak i věřitelé ohledně toho, jak vymoci svou pohledávku, protože i jim hrozí následné finanční problémy. V současné době stoupl počet klientů, kteří žádají o oddlužení. Převážně se jedná o klienty, kteří zjistili, že došlo k novelizaci insolvenčního zákona a zkrácení trvání oddlužení na tři roky. Tito klienti žádají o informace k procesu oddlužení i k aktuální podobě insolvenčního zákona včetně jeho novely, orientační výpočet, podání návrhu na oddlužení či kontakt na akreditovanou osobu, pokud daná poradna akreditací nedisponuje. Poradny však pracují i s mnoha klienty, kteří jsou již v oddlužení a nejsou schopni plné komunikace s insolvenčním správcem nebo potřebují jisté věci dovysvětlit.

U zadlužených klientů je nutné pracovat také s jejich příjmy a výdaji, snažit se maximalizovat jejich příjem, aby bylo snazší zvládat jejich náklady. Mnohdy se zjistí, že klienti nevyužívají možnosti zvýšení příjmů uplatněním nároků na sociální dávky (příspěvek na bydlení) nebo daňové slevy např. na vyživované dítě, což má pak také vliv na nezabavitelnou částku dlužníka v exekuci a při určení splátky do oddlužení, kdy insolvenční správce pracuje s životním minimem rodiny.

Poradny vnímají jako problematické, že dlužníci nemají možnost zjistit své dluhy na jednom místě. Situace se zlepšila např. v oblasti dopravních pokut, kde jsou sdruženy po určité době pod Celním úřadem. Nicméně jiné dluhy jsou pro dlužníky obtížně zjistitelné. Tato situace dle názoru poraden bere dlužníkům motivaci svou situaci řešit, jelikož nemají jistotu, že na ně „nevyskočí“ dluh z minulosti.

Opakované exekuce po oddlužení: K otázce oddlužení a opětovné exekuce poradny sdělují, že ačkoliv by již praxe v postupu exekutorů u dlužníků po oddlužení měla být známá, stále se ještě na poradny obrací klienti, kterým byly znovu nařízeny srážky z příjmů nebo zablokován účet, ačkoliv úspěšně prošli oddlužením a tato exekuce měla být přihlášena do insolvence. Někteří exekutoři to zkouší opětovně a vystavují klienty dalšímu stresu a ohrožení jejich domácnosti. Povinní se znovu musí bránit a hledat sílu k řešení nově vzniklé situace. Exekutorské úřady by si však snadno mohly ověřit, za dlužníci prošli úspěšně insolvenčním řízením a zda došlo k oddlužení, a tudíž je další vymáhání této nepřihlášené pohledávky v rozporu s insolvenčním zákonem. S politováním například poradna v Brně uvádí, že se podobných případů objevuje více, což pro dlužníky bývá velmi stresující. Poté, co si prošli oddlužením a po několika letech si konečně „oddechli“, se situace opakuje a opět dochází k vymáhání a klienti se musí bránit. Ne každý se v situaci včas zorientuje a podnikne patřičné kroky, tzn. podá návrh na zastavení exekuce.

Nátlak exekutorů na příbuzné: Poradny upozorňují i na občasný nátlak exekutorů. Například jednu z poraden navštívil klient- příbuzný člověka s exekucemi, který zaplatil na nátlak exekutora i několik desítek tisíc za svého příbuzného, jelikož měl obavy, aby mu nezabavili i jeho majetek. Poradci následně hovořili s exekučním vykonavatelem a bylo jim řečeno, že klient dobrovolně zaplatil za dlužníka, jelikož mu chtěl pomoci.

Dluhy v manželství: V oblasti dluhů poradny dále opakovaně naráží na situace, kdy manžel zodpovědný za dluhy v manželství nedostane dostatek informací o dluzích a věřitelích svého manžela. Takže i když podle § 732 Občanského zákoníku má právo ohradit se proti dluhům, o kterých nevěděl, ale v praxi je velmi složité toto právo realizovat. Navíc je velmi sporná i lhůta, kdy se toto má bezodkladně dít, ale lidé se o svém právu ohradit se proti dluhům manžela dozvídají v poradně třeba týden a více poté, co dluhy zjistili. Poradci také mají za to, že pokud se již manželé rozvedou a stanoví si ve vypořádání majetku, kdo z nich bude jaký dluh hradit, mělo by to mít pro věřitele větší váhu. Stává se, že manžel i po rozvodu hradí dluhy, které nabral druhý manžel za manželství, a následné zpětné vymáhání dluhů uhrazených prostřednictvím žaloby o bezdůvodné obohacení je zdoluhavé a pro bývalého manžela v roli žalobce traumatizující. Navíc nemá takový manžel jistotu, že se v konečném důsledku k penězům skutečně dostane, neboť platný rozsudek ještě neznamená, že bude dle něj plněno.

Odměna insolvenčnímu správci: Jako zásadní problém poradny uvádí oblast hrazení odměn insolvenčnímu správci za přezkum pohledávek ze strany dlužníka. Podle insolvenčního zákona je dlužník v řízení o oddlužení povinen hradit odměnu insolvenčnímu správci za přezkum přihlášených pohledávek. Tato odměna náleží správci za každou jednotlivou přihlášku a dlužník ji hradí z prostředků, které nejsou určeny k uspokojování věřitelů – tedy ze své nezabavitelné částky.

V praxi dochází k situaci, kdy dlužník nemá reálnou možnost odměnu správci uhradit, protože po podání návrhu na oddlužení mu stále probíhají exekuční srážky ze mzdy. Tyto srážky jsou deponovány zaměstnavatelem, tedy nejsou připsány ani správci, ani dlužníkovi. Dlužník tak nemůže s deponovanými prostředky nijak disponovat, ačkoliv mu mezitím vzniká povinnost uhradit správci odměnu za přezkum pohledávek.

Klientka, která se na poradnu obrátila, čelí 19 přihlášeným pohledávkám. Odměna insolvenčnímu správci za jejich přezkum činí 22 990 Kč (1 210 Kč za každou přihlášku včetně DPH). Zaměstnavatel klientce provádí srážky na základě stále probíhající exekuce a deponuje je. Klientce tak ze mzdy zůstává pouze 16 500 Kč. Z této částky musí hradit nájemné ve výši 11 200 Kč a další základní životní náklady. Na úhradu odměny za přezkum jí tak nezbývají žádné prostředky, přestože zákon předpokládá, že tato odměna bude uhrazena bezprostředně po skončení přezkumného řízení.

Systémovým problémem tedy je, že zákon nepočítá s reálnou životní situací dlužníka v období mezi podáním návrhu na oddlužení a rozhodnutím o jeho povolení. Dlužník nemá přístup ke svým penězům, protože jsou blokovány deponováním v rámci dosud probíhající exekuce. Současně však zákon

neumožňuje odměnu správce uhradit jiným způsobem, např. z prostředků, které by jinak šly na uspokojení věřitelů. Dlužník je tak v pasti, kdy mu zákonná povinnost vzniká, ale reálně ji nemá z čeho plnit.

Možným dopadem může být ohrožení schopnosti dlužníka pokračovat v oddlužení. Neuhrazení přezkumné odměny může vést ke zpochybnění poctivého záměru, znevýhodnění dlužníků s větším počtem věřitelů – vyšší počet přihlášek znamená výrazně vyšší odměnu správci a samozřejmě sociální dopad – ohrožení bydlení a základních potřeb kvůli povinnosti, kterou nelze legálně splnit.

Návrhem řešení je změna legislativy, jež by umožnila úhradu odměny správce z deponovaných prostředků, nebo pozdější splatnost odměny za přezkum např. až po povolení oddlužení a zahájení splátkového režimu. Dalším návrhem je metodické doporučení Ministerstva spravedlnosti nebo Soudcovské unie k řešení těchto situací praxí a zohlednění problému soudy při posuzování schopnosti dlužníka plnit povinnosti v rámci oddlužení.

Specifické situace: Jedna z poraden dále uvádí, že řešila případy klientů, kterým bylo exekučně zabaveno auto nebo si ho nový majitel nepřepsal, a vznikl jim tak dluh u České kanceláře pojistitelů, jenž následně skončil v exekuci.

Má-li klient zájem vstoupit do oddlužení, naráží poradci jako sepisovatelé na problém s prokázáním splatnosti závazků, a tedy doložením úpadku pro podání návrhu na oddlužení. Aby doložili úpadek, je krajskými soudy mnohdy vyžadováno, aby byly doloženy listiny, jež prokazují, že je dlužník v úpadku ve smyslu §3 Insolvenčního zákona.

Jedna z poraden v posledních měsících zaznamenala, že věřitelé záměrně při komunikaci s dlužníkem, kdy jej emailem/SMS zprávami apod. upomínají k zaplacení dluhu, neuvádějí datum splatnosti závazku a dobu v prodlení, což významně komplikuje právě doložení zmíněného úpadku a sepsání návrhu. Komplikace to způsobí především u dlužníků, u kterých věřitel zatím zasílá upomínky, ale ještě nemá v ruce vykonatelné rozhodnutí – rozsudek soudu a není zahájena exekuce. Problém s doložením úpadku bývá u rovněž klientů, jež jsou ve stavu předluženosti v dluhové spirále a v jednu chvíli zjistí, že už jim nikdo nepůjčí, aby mohli pokrýt novou půjčkou půjčku starší a obávají se (oni nebo jejich příbuzní) návštěvy exekutora, a z tohoto důvodu chtějí co nejdříve podat návrh na oddlužení.

Poradci se stále setkávají s upomínkami od věřitelů, jejichž text evokuje, že přijde exekutor a je v nich vyhrožováno exekuční dražbou. U těchto dlužníků hledají poradci ve smlouvách, upomínkách, obchodních podmínkách datum splatnosti půjčky a jak dlouho je dlužník s platbou v prodlení. Informace o době prodlení ale věřitelé záměrně neuvádějí. Často je také původní splatnost závazku posunuta z důvodu, že klienti v obavě z exekuce na dluh jistou částku uhradili a došlo k prodloužení splatnosti. Aby dlužník zjistil podrobnější informace ke stavu závazku a jeho splatnosti, tak je odkazován na interní klientský portál nebo interní sekci poskytovatele půjčky. U některých věřitelů i nahlédnutí do „klientského portálu“ také nepomůže, protože je zde uvedena pouze dlužná částka. Pokud chce dlužník

získat bližší informace, tak dle podmínek smlouvy o úvěru musí pouze písemně požádat poskytovatele doporučeným dopisem, což je zdouhavé a pro dlužníka to představuje další překážku. Veškerá komunikace s dlužníkem včetně poskytnutí úvěru, ale do té doby probíhala bez problému po emailu. Z výše uvedeného poradci usuzují, že se takto věřitelé se brání, aby dlužník vstoupil do insolvence. Vzhledem k vágnímu vymezení tzv. hrozícího úpadku v insolvenčním zákoně a nejednotnosti v přístupu některých soudů a soudních kanceláří jednoho soudu je tzv. jistější doložit úpadek, aby byla vyšší jistota, že soud oddlužení povolí.

V letošním roce se zvýšil počet klientů, se kterými je řešeno zneplatňování úvěrových smluv nebankovních společností. Většina nebankovních společností velmi nedbalým způsobem posuzuje úvěruschopnosti žadatelů, kdy přistupují k poskytování úvěrů naprosto lehkově. Z bankovních výpisů dlužníků je přitom zřejmé, že mají již jiné závazky, jejich příjmy jsou velmi nízké, nebo je patrné, že má dlužník problém s hráčkami aktivitami. Přes tato zjištění i tak úvěr dlužníkovi poskytnou. Z řešených případů poradny vyvodily, že přibýlo nebankovních společností, které třeba ještě před 3 lety v ČR nepůsobily. Společnosti poskytují úvěry za naprosto lichvářské úroky, zcela běžně za 40 % měsíčně, což je úrok 480 % ročně. V souvislosti s těmito nebankovními společnostmi se setkávají poradci s vyšším počtem dlužníků – patologických hráčů, kteří své aktivity přenesly do online prostoru. Ze strany poraden je to vnímáno jako narůstající fenomén.

S výše uvedeným souvisí i možnost zřídit si od těchto nebankovních poskytovatelů spotřebitelských úvěrů několik půjček v řádů tisíců až deseti tisíců korun s dobou splatnosti do 30 dnů, které klient není reálně schopen splácet. Drtivá většina klientů má u nebankovních společností jednorázové půjčky s měsíční splatností. Nežádka jich mají i více než 10 a nevyznají se v tom, kolik a komu dluží. Pokud klienti zašlou určitou částku jako splátku, použije to věřitel jako poplatek za prodloužení splatnosti, čímž se ale problém zadluženosti neřeší, ale jen odsouvá a komplikuje vstup do oddlužení.

V poslední době vnímají některé poradny tendence klientů vstoupit do oddlužení ve chvíli, kdy je jejich dluhová situace nestabilní, ale po průzkumu příjmů a výdajů domácnosti lze situaci zvládnout bez nutnosti oddlužení. Poradci jsou názoru, že současná podoba insolvenčního zákona klienty svádí k tomu, že se domnívají, že je insolvence jednoduché a nejlepší řešení. Pro ilustraci uvádíme jako příklad případ klientky, která se obrátila na občanskou poradnu s tím, že by chtěla vstoupit do oddlužení, protože nezvládá splácet své závazky a žije sama. S klientkou byla zmapována současná životní situace. Klientka sdělila, že splácí úvěr bance ve výši 6 500 Kč a vznikl jí dluh u ČEZ za energie a splátky byly nastaveny se zálohami do února 2026 ve výši 7 311 Kč. Klientka platí za nájem a služby 6 500 Kč a zároveň pobírá příspěvek na bydlení ve výši 6 500 Kč. Klientka se obávala, že dluhy nebude zvládat splácet a uvažovala o oddlužení. Poradce poskytl klientce informace k insolvenčnímu řízení a doplnil, že momentálně není v prodlení se splátkami a po rozpočítání jejího měsíčního rozpočtu závazky a nájem zvládne měsíčně splácet. Klientce bylo doporučeno, že si může najít přivýdělek na splacení dluhu na energiích a případně může požádat o dávku mimořádné okamžité pomoci přes Úřad práce. Pro klientku je lepší snažit se v tuto chvíli situaci zvládnout, protože během pár měsíců může svoji situaci stabilizovat.

U exekucí se opakovaně poradci setkávají se situací, kdy dojde k prodeji automobilu od prodávajícího, na kterého je vedena exekuce. Po prodeji vozidla, přepisu v registru a uhrazení povinného ručení byl kupujícímu doručen dopis od exekutora, ve kterém prohlašuje kupní smlouvu za neplatnou a vyzývá jej, aby automobil do určeného času přistavil k exekutorskému úřadu. Kupující se až v tomto okamžiku dozvídá o tom, že prodávající neměl právo nakládat se svým majetkem, jelikož je v exekuci. Snaží se dožadovat vyškrtnutí věci ze soupisu jak u exekutora, tak u soudu. Obrací se na Policii ČR, Českou kancelář pojistitelů a další instituce. Často bezúspěšně. Kupující musí vozidlo vydat exekutorovi a své finance, za které vozidlo odkoupil, vymáhat po prodávajícím prostřednictvím soudu. Jelikož má prodávající více exekucí, kupující se svým nárokem zařadí za ostatní věřitele. V této oblasti by poradci akcentovali, aby při nákupu movitých věcí, přesahujících určitou částku a uvedených v registrech státu, byla povinnost prodávajícího předkládat výpis z Centrální evidence exekucí.

4.1 Kazuistiky z praxe (anonymizované)

Příklad kazuistiky č. 1: insolvenční řízení, vymazání z insolvenčního rejstříku

Klientka se dostavila do poradny s požadavkem o pomoc při podání žádosti o vymazání její osoby z insolvenčního rejstříku. V minulosti (v únoru r. 2010) bylo proti ní vedeno u Krajského soudu v Ostravě insolvenční řízení. Toto řízení bylo pravomocně ukončeno v listopadu roku 2010 a klientka byla soudem osvobozena od placení pohledávek zahrnutých do oddlužení, včetně těch, k nimž se v řízení nepřihlíželo nebo které nebyly přihlášeny. Klientka požaduje sepsání personifikované žádosti o vymazání z insolvenčního rejstříku.

Občanská poradna pomohla klientce s přípravou textu žádosti adresované příslušnému soudu. Žádost vychází z ustanovení insolvenčního zákona a opírá se o pravomocné usnesení o skončení řízení a osvobození dlužníka. Klientka k žádosti přiložila příslušné soudní rozhodnutí ze dne 25. 11. 2010. Klientce byla tedy v poradně sepsána žádost o vymazání z insolvenčního rejstříku podložená pravomocným rozhodnutím. V případě nečinnosti soudu je možnost urgovat řízení. V případě zamítnutí se nabízí možnost podání opravného prostředku.

S ohledem na skutečnost, že byla klientka soudem osvobozena od placení neuspokojených pohledávek a insolvenční řízení bylo řádně ukončeno, je pravděpodobné, že žádosti o vyškrtnutí bude vyhověno.

Klientka byla s pomocí poradny velmi spokojena a vyjádřila vděčnost za srozumitelný výklad postupu a pomoc s formulací žádosti. Při následné návštěvě klientky bylo zjištěno, že již v insolvenčním rejstříku není vedena.

Příklad kazuistiky č. 2: exekuce, oddlužení, náklady oprávněného

Klientka se úspěšně oddlužila a přišel jí exekuční příkaz na dluh za právní služby advokátní kanceláře jednoho z věřitelů, který měl podanou přihlášku i v oddlužení, a i zde byly právní služby této advokátní kanceláře nárokovány. Klientka má za to, že byl dluh vyměřen v rámci oddlužení a zbytek měl být odpuštěn dle usnesení o oddlužení. Neví si tedy rady, a tudíž se obrací na poradnu.

Poradkyně mapovala situaci a zjistila, že z exekučního příkazu vyplývá, že byl vydán během oddlužení a je na částku za právní služby advokátní kanceláře, která poskytovala služby jednomu z věřitelů. Věřitel pohledávku prodal advokátní kanceláři, která si následně od soudu opatřila exekuční titul a pověřila exekutora, který následně vydal exekuční příkaz. Náklady oprávněného byly zahrnuty a přihlášeny v rámci oddlužení a byly z velké části zaplacený, jelikož klientka se oddlužila poměrně vysokým procentem. Poradkyně klientce navrhla sestavení návrhu na zastavení exekuce, s čímž klientka souhlasila. Dále navrhla podat stížnost na Exekutorskou komoru ČR. Poradkyně s klientkou sestavila návrh na zastavení exekuce, kde popsala celou situaci. Klientka měla ještě nějaký čas na zaplacení poloviční částky za náklady na exekutory. Klientka měla obavy, že pokud ji exekuce nebude zastavena, tak bude muset později zaplatit celou částku za náklady na exekutora. Poradkyně zjistila, že je možné zaplatit sníženou částku na jistotní účet a pokud bude exekuce zastavena, tak bude jistota v plné výši klientce vyplacena. Pokud by zastavena nebyla, tak poslouží k zaplacení exekuce. Klientka kontaktovala exekutorku a požádala ji o číslo jistotního účtu, kam by jistotu měla poslat. Exekutorka ji číslo jistotního účtu poslala.

Klientka zaplatila jistotu a následně poslala návrh na zastavení exekuce. Klientka se po několika týdnech ozvala s tím, že exekuce byla zastavena a jistota ji bude vyplacena. Všechny poskytnuté informace byly pro klientku dostačující a nepožadovala další doplnění či vysvětlení.

Klientka byla s poskytnutými informacemi spokojena a byla ráda, že exekuce byla zastavena a budou ji vráceny peníze za jistotu, kterou exekutorce poslala. Klientka zvažuje, že za asistence poradny podá stížnost na exekutorku na Exekutorské komoře ČR.

Příklad kazuistiky č. 3: Dluhy v SJM, dluhy bez souhlasu druhého manžela

Klientka je vdaná již několik let. Na začátku roku 2025 klientka objevila několik výzev k uhrazení dluhu, zesplatnění dluhu nebo předžalobních výzev. Manžel klientky si vzal spoustu úvěrů bez jejího vědomí. Klientka však s dluhy nesouhlasí, protože z peněz nikdy nebylo nic využito na chod domácnosti, jelikož klientka ani její manžel nejsou v žádné finanční tísní. Klientka sama žádné dluhy nemá a ani neměla a ráda by se před případnými dluhy manžela ochránila.

Klientka se obrátila na poradnu s žádostí o pomoc v řešení dluhů vzniklých v době trvání manželství (dále jen „SJM“) bez souhlasu druhého manžela.

Vzhledem k tomu, že občanský zákoník § 710 odst. b upravuje dluhy, které vznikly v SJM, ale bez souhlasu druhého manžela a nejednalo se o zajišťování každodenních potřeb rodiny, může klientka za sebe dluhy u jednotlivých věřitelů popřít. Poradkyně s klientkou probrala celou situaci. Klientka poradkyni poskytla veškeré výzvy, které doma našla. Poradkyně klientce sdělila, že lze v tomto případě sepsat nesouhlas s dluhy vůči věřiteli, aby se případně nemohl nikdo uspokojovat na polovině jejího majetku. Klientka s tímto návrhem řešení souhlasila. Na základě poskytnutých výzev sepsala poradkyně nesouhlas vůči věřiteli. Poradkyně následně klientku informovala, aby v případě nově příchozí výzvy taktéž zaslala nesouhlas. Poradkyně pro tyto důvody klientce poskytla i vzorové nesouhlasy.

Prognóza je v tomto případě nejistá. Klientka má v tomto případě sepsány nesouhlasy, které by měly být věřiteli akceptovány. Avšak není si jistá, kde všude manželovi dluhy vznikly, protože to zatím nemá celé zmapované. Ke zpětné vazbě od klientky prozatím nedošlo.

Příklad kazuistiky č. 4: žádost o oddlužení

Klient má několik věřitelů s pohledávkami ve výši cca 200.000,- Kč. Věřiteli jsou bankovní i nebankovní instituce. Pohledávky jsou již ve fázi exekučního vymáhání. V současné době je klient zaměstnaný na poloviční úvazek, výše jeho čisté měsíční mzdy činí cca 11.000,- Kč. Jiný příjem nemá. Klient je svobodný, má jednu vyživovací povinnost k nezletilé dceři, která s ním žije ve společné domácnosti. Dceři jsou 3 roky; v září nastoupí do školky. Klient je nemajetný; s přítelkyní a jejími dvěma dětmi, které se narodily z předchozího vztahu bydlí v pronájmu. Klient pracuje na poloviční úvazek z toho důvodu, aby se mohl starat o dceru. Přítelkyně je zaměstnaná ve směnném provozu a v péči o dceru se s klientem střídají.

Protože klient nesplňoval podmínky pro podání návrhu na oddlužení, navrhl mu poradce tyto možnosti: Za této situace je třeba, aby došlo k navýšení příjmů dlužníka/klienta a to např. uzavřením pracovního poměru na plný úvazek, smlouvy o důchodu se třetí osobou či závazného příslibu. Klientovi byly poskytnuty detailní a srozumitelné informace týkající se smlouvy o důchodu a závazného příslibu. Klient poradci sdělil, že se již předběžně dohodl se svým zaměstnavatelem, čili bude sepsána smlouva o důchodu. Poté však poradci sdělil, že mu zaměstnavatel smlouvu o důchodu nepodepíše. Klientovi tedy následně poradci pomohli se sepsáním závazného příslibu, že si splátky na insolvenční bude klient hradit sám ze svých nezabavitelných příjmů.

Insolvenční návrh poradci klientovi zpracovali a podali ke Krajskému soudu v Ústí nad Labem. Posléze však soud vydal dvě výzvy vztahující se k závaznému příslibu: Klient byl vyzván, aby nejpozději ve lhůtě 7 dnů od doručení usnesení doplnil návrh na povolení oddlužení tak, že dlužník – vyčíslí měsíční výdaje na základní životní potřeby a tyto výdaje doloží, - a doloží dle § 391 odst. 3 IZ, že bude, a z čeho, schopen při uvedeném plnění uspokojovat své základní hmotné potřeby osob na

něj odkázaných výživou. V insolvenčním návrhu bylo uvedeno, že má dlužník měsíční příjem ve výši 11.000,- Kč. Dlužník je svobodný. Má jedno nezletilé dítě. Dlužník v insolvenčním návrhu nevyčíslil a nedoložil náklady na životní potřeby. Dlužník k návrhu připojil závazný příslib, že bude ze své nezabavitelné částky splácet částku ve výši 2.200,- Kč. Insolvenční soud nemá za dostatečně prokázané, že je dlužník schopen uspokojit své základní hmotné potřeby, vzhledem k nevyčíslení nákladů na bydlení a absenci dalších základních potřeb. S klientem poradci výzvu doplnili a objasnili, jaké má klient výdaje. Rovněž klient doložil potvrzení a příslib zaměstnavatele, že mu bude pracovní smlouva změněna na plný úvazek, tzn. 40 hodin týdně. Tím dojde k navýšení čisté měsíční mzdy na cca 21.000,- Kč.

Insolvenční soud však klienta vyzval podruhé, aby doplnil návrh na povolení oddlužení tak, že vyčíslí a doloží měsíční výdaje na základní životní potřeby dlužníka a jeho družky a jejich dětí, tedy celé domácnosti. Insolvenční soud nemá za dostatečně prokázané, že je dlužník schopen uspokojit své základní hmotné potřeby, vzhledem k nevyčíslení nákladů na bydlení a absenci vyčíslení dalších základních potřeb.

Poradce klientově žádosti vyhověl a výzvu s ním doplnil na místě. Klient poradci odeslal přehled záloh na elektřinu, nájemní smlouvu, ve které je vyčíslena výše nájemného, vyčíslení nákladů za inkaso, dále doložil potvrzení zaměstnavatele o výši hrubé mzdy, kterou by měl pobírat od 01.09.2025 (22.580,- Kč hrubého).

Po řádném doložení nakonec soud vydal usnesení o úpadku a posléze bylo klientovi oddlužení schváleno plněním splátkového kalendáře.

Příklad kazuistiky č. 5: oddlužení, závazný příslib

Klientka je samoživitelka se třemi nezletilými dětmi. Dvě z dětí chodí na 1. stupeň základní školy, jedno do mateřské školky. Klientka je na děti sama a pracuje tedy na poloviční úvazek. Její příjem činí 19 000 Kč. Kromě příjmu ze zaměstnání pobírá klientka příspěvek na bydlení a přídavky na děti. V době, kdy si klientka zařizovala bydlení si vzala několik půjček od nebankovních společností. Snažila se je řádně splácet, ale postupem času na to přestala mít finance. V současné době je celková výše splátek 6 000 Kč. Příjem klientky pokryje náklady na bydlení a ze sociálních dávek rodina žije. Splátky půjček již klientka hradit nezvládá.

Klientka by chtěla splatit své dluhy, ale z jejího příjmu to není možné. Obrátila se tedy na poradnu s žádostí o pomoc.

Na konzultaci poradkyně s klientkou probraly celou situaci. Poradkyně vysvětlila klientce, jak probíhá oddlužení po novele insolvenčního zákona 2024. Jelikož příjem paní Jany nedosahuje nezabavitelné minimum, může vstoupit do oddlužení na základě smlouvy o důchodu nebo závazného příslibu. Klientka si vybrala závazný příslib. Poradkyně vysvětlila klientce, že jde o prohlášení dlužníka, že bude schopen hradit minimální zákonnou splátku. Závazný příslib může být založen na jiných příjmech než ze zaměstnání – např. sociálních dávkách. Slouží

jako alternativa k darovací smlouvě nebo smlouvě o důchodu. Soud jej může akceptovat jako důkaz schopnosti dlužníka plnit splátkový kalendář. Poradkyně vysvětlila klientce, že by měla během oddlužení příjem navyšovat, aby neměla problémy na konci oddlužení. Klientka má v plánu navýšit pracovní úvazek až nejmladší dítě začne chodit do školy, tj. za rok.

Prognóza je v tuto chvíli dobrá. Poradna má dobrou zkušenost s návrhy na povolení oddlužení na základě závazného příslibu a pokud klientka navýší během oddlužení příjem, mělo by oddlužení skončit schválením.

5. Monitorování problematiky exekucí z pohledu občanských poraden

Exekuce dlouhodobě představují jeden z nejnaléhavějších sociálně-právních problémů v České republice. Ačkoli byl systém exekucí původně zamýšlen jako nástroj k zajištění účinného uspokojení pohledávek věřitelů, v posledních dvou dekádách se tato praxe stala významným faktorem sociálního vyloučení a regionální nerovnosti. Aktuální odhady naznačují, že exekucními řízeními jsou postiženy statisíce osob, často s více souběžnými případy. Pro mnoho dlužníků není exekuce cestou k řešení, ale spíše dlouhodobým uvíznutím v dluhové spirále.

Empirická data: Sledování tohoto jevu v rámci projektu HELP se opíralo o rozsáhlou infrastrukturu Asociace občanských poradenských (AOP). AOP byla založena v roce 1997 a sdružuje **35 poradenských center s 92 pobočkami**, které pokrývají téměř celé území České republiky. Tato centra společně reagují na více než **87 000 dotazů klientů ročně**, přičemž dluhy a vymáhání tvoří významnou část jejich agendy. Díky svému geografickému rozložení a zakotvení v místních komunitách mají jedinečnou pozici pro pozorování fungování exekucí v různých socioekonomických a regionálních kontextech.

V rámci projektu byly v červenci a srpnu 2025 provedeny dva průzkumy. První se zaměřil na spotřebitele (116 respondentů), kteří byli klienty 20 poradenských center v 12 regionech. Každé centrum oslovilo nejméně pět klientů, kteří se aktivně zabývali problémy souvisejícími s dluhy. Tento účelový výběr zajistil, že respondenti měli přímou zkušenost s vymáháním nebo rizikem vymáhání. Druhý průzkum byl zaměřen na zainteresované strany (99 respondentů), včetně profesionálních dluhových poradců, správců konkurzní podstaty, sociálních pracovníků městských úřadů, zástupců nevládních organizací a menšího počtu právníků a dalších odborníků. Tyto průzkumy společně tvořily empirický základ pro sledování dopadů exekucí, přičemž kombinovaly praktické zkušenosti s odbornými posudky.

Klíčová zjištění

Exekuce často neúměrně znásobují původní dluh. Zjištění odhalují obraz vymáhání jako finančně trestajícího a strukturálně nevyváženého. Téměř **86 % dotazovaných odborníků** potvrdilo, že exekuce často znásobí původní dluh o několik set procent. Často citovaný příklad **pokuty za dopravu ve výši 600 Kč**, která se během deseti **let zvýšila na 19 000 Kč**, ilustruje nepřiměřený vliv vedlejších nákladů, jako jsou úroky z prodlení, poplatky za právní zastoupení a poplatky exekutorů. Monitorovací role poradenských center tak odhaluje systémový problém, kdy malé dluhy nejsou řešeny, ale naopak se zvětšují a stávají se břemenem, které ovlivňuje celý život.

Bylo zjištěno několik systémových neefektivností. Za prvé, **regionální disproportionality** je významná: údaje potvrzují, že sociálně znevýhodněné regiony, jako je Ústí nad Labem a Moravskoslezský kraj, vykazují neúměrně vysoký počet exekucních případů. To naznačuje, že exekuce není pouze právní záležitostí,

ale také prostorovým socioekonomickým jevem, který přispívá k regionálním cyklům chudoby a vyloučení. Zadruhé se jako opakující se téma objevila **netransparentnost procesu**. Klienti často nejsou o řízení informováni, protože soudní dokumenty jsou zasílány na zastaralé adresy, zatímco dluhy jsou opakovaně převáděny mezi inkasními agenturami. Zatřetí, **zákonem dané upřednostnění poplatků před splácením dluhu** podkopává motivaci dlužníků, protože měsíční srážky často snižují pouze náklady na vymáhání, nikoli samotný dluh.

Monitorování také upozornilo na širší důsledky vymáhání. Poradenská centra opakovaně hlásí psychologické dopady na klienty, včetně chronického stresu, rozpadu rodiny a odchodu z oficiálního pracovního trhu. Aby se vyhnuli zabavení mzdy, mnoho dlužníků se uchyluje k nehlášené práci, čímž podkopávají příspěvky na sociální pojištění a dále prohlubují nejistotu. Tímto způsobem exekuce nejen zatěžuje jednotlivce, ale také generuje širší negativní externality pro ekonomiku a systém sociálního zabezpečení.

Poradenská centra pro občany tak hrají **dvojí roli**. Jsou poskytovateli služeb v první linii, kteří dlužníkům nabízejí právní a praktickou podporu. Zároveň fungují jako systémoví pozorovatelé, kteří dokumentují opakující se vzorce nerovnosti a neefektivity, které jsou pro státní instituce často neviditelné. Díky svému dlouhodobému působení v různých regionech mohou formulovat konzistentní kritiku vymáhání práva, a upozorňovat, že systém ve své současné podobě nedodržuje zásady proporcionality, transparentnosti a spravedlnosti, které jsou ústředními principy českého ústavního práva i evropských standardů spravedlnosti.

Doporučení:

Návrhy vyplývající z tohoto monitorovacího procesu jsou dobře zavedené, ale zůstávají naléhavé:

- omezení nákladů na vymáhání,
- konsolidace řízení podle zásady „jeden dlužník – jeden exekutor“,
- automatické ukončení marného vymáhání
- a posílení dohledu nad postupy exekutorů.

Tyto návrhy jsou podloženy systematicky shromážděnými důkazy z poradenských center, a potvrzují, že reforma je nezbytná, má-li vymáhání sloužit spravedlnosti, a ne udržovat vyloučení.

6. Empirická část - analýza získaných údajů

6.1 Návrh a metodika výzkumu

Empirická část projektu HELP byla navržena tak, aby komplexně zachytila jak individuální zkušenosti spotřebitelů v dluhové situaci, tak pohledy profesionálních zainteresovaných stran. Sběr dat probíhal v období od **10. července do 21. srpna 2025** prostřednictvím online dotazníků, které byly distribuované v rámci sítě AOP a spolupracujících organizací.

V **průzkumu mezi spotřebiteli** byly shromážděny odpovědi od 116 klientů občanských poradenských center. Účast byla založena na účelovém výběru vzorku: zahrnuty byly pouze osoby, které již vyhledaly poradenství v otázkách souvisejících s dluhy. Zapojilo se dvacet center z dvanácti regionů, z nichž každé poskytlo alespoň pět vyplněných dotazníků. Tento přístup zajistil jak regionální pokrytí, tak relevanci zkušeností respondentů.

Průzkum mezi zainteresovanými stranami shromáždil 99 odpovědí od široké škály odborníků. Více než 90 % účastníků byli poradci nebo sociální pracovníci, což zajišťuje, že vzorek odrážel každodenní praxi v oblasti správy dluhů. Mezi další respondenty patřili správci konkurzní podstaty, zástupci nevládních organizací a právníci. Ačkoli byli pozváni i soudci, pravidla soudní kybernetické bezpečnosti jim účast znemožnila. Dotazník obsahoval jak uzavřené, tak otevřené otázky, což umožnilo kvantitativní srovnání a hlubší kvalitativní vhled. Otevřené odpovědi byly kódovány do tematických kategorií, aby bylo možné zachytit opakující se problémy.

Tento smíšený design průzkumu umožňuje triangulaci perspektiv: údaje o spotřebitelích odhalují, jak je zadluženost vnímána na individuální úrovni, zatímco údaje o zainteresovaných stranách zdůrazňují systémové vzorce pozorované odborníky. Společně poskytují pevný empirický základ pro analýzu praktické reality zadluženosti a vymáhání dluhů v České republice.

6.2 Klíčová zjištění

Zadluženost není individuální selhání. Analýza ukazuje, že zadluženost v České republice není výsledkem izolované individuální nezodpovědnosti jednotlivců, ale důsledkem kombinace strukturálních, právních a osobních faktorů.

Cesty do dluhů byly nejčastěji spojeny se špatnými finančními rozhodnutími (18,1 %), nízkými příjmy (12,1 %) a rozvodem nebo rozchodem (12,1 %). Významnou roli hrály také životní události, jako je ztráta zaměstnání a nemoc. Je pozoruhodné, **že 59 % respondentů bylo zaměstnáno a 16 % bylo důchodců**, což vyvrací stereotyp, že zadluženost postihuje pouze nezaměstnané. Jako hlavní příčiny se naopak ukázaly nízké mzdy, nejisté zaměstnání a nedostatečné důchody.

Mechanismy eskalace dluhů dále prohlubují zranitelnost. Téměř **devět z deseti spotřebitelů** uvedlo, že jejich dluhy vzrostly nad původní jistinu. Nejčastěji byly zmiňovány vysoké úroky z nebankovních úvěrů, revolvingové úvěry a sankční úroky. Exekuční řízení byla opakovaně popisována jako bod, kdy se zvládnutelné dluhy staly nezvládnutelnými, často v důsledku hromadění vedlejších nákladů a prodeje pohledávek inkasním agenturám.

Překážky oddlužení zůstávají značné i přes novelu zákona o úpadku z roku 2024, která formálně zjednodušila tento proces. Respondenti popsali úpadek jako „administrativně zahlcující“, zejména kvůli požadavkům na prokázání příjmů za dvanáct měsíců, zdokumentování všech závazků a orientaci v nejednotných soudních postupech. Zainteresované strany shodně uváděly, že bez odborného poradenství dlužníci často upouštějí od pokusů o oddlužení.

Psychologické a sociální dopady jsou zjevné. Téměř **80 % spotřebitelů** uvedlo silné nebo velmi silné negativní dopady na své duševní zdraví. Hanba a stigma odrazovaly od včasného zásahu, takže mnoho klientů vyhledalo pomoc až poté, co již bylo zahájeno exekuční řízení. Data potvrzují, že dluh není pouze ekonomickým jevem, ale také významným faktorem ovlivňujícím blahobyt a sociální participaci.

6.3 Úloha občanských poradenských center

Občanská poradenská centra jsou hlavním kontaktním místem pro osoby v dluhové situaci a mají klíčovou roli při zprostředkování mostu mezi právem a životní realitou. **93 % spotřebitelů** uvedlo, že se obrátilo na tato centra s žádostí o pomoc. Jejich geografické rozložení zajišťuje dostupnost v městském i venkovském prostředí, a jejich odborné znalosti jim umožňují řešit jak právní složitosti, tak sociální zranitelnost. Důležité je, že jejich schopnost shromažďovat data jim umožňuje fungovat jako „senzor“ - systém včasného varování pro tvůrce politik, který v reálném čase dokumentuje systémové nedostatky a upozorňuje na opakující se problémy, které by jinak mohly zůstat skryté.

6.4 Důsledky pro politiku a praxi

Porovnání pohledů spotřebitelů a zainteresovaných stran odhaluje zásadní rozpor: zatímco česká legislativa formálně nabízí ochranné mechanismy, jako je oddlužení, chráněné účty a omezení nekalých úvěrů, v praxi zůstávají tyto nástroje pro mnoho lidí nedostupné. Jejich účinnost je oslabena složitostí, neprůhledností postupů a upřednostňováním zájmů věřitelů a exekutorů.

Praktická analýza zdůrazňuje tři prioritní oblasti reformy:

- **Legislativní změny**, včetně konsolidace vymáhání, omezení vedlejších nákladů a zjednodušení insolvenčního řízení.
- **Institucionální podpora**, zejména udržitelné financování poradenských center a silnější mezioborová spolupráce se soudy, obcemi a sociálními službami.

- **Prevence** zahrnující vzdělávání v oblasti finanční gramotnosti, přísnější regulaci nebankovních úvěrů a veřejné kampaně zaměřené na snížení stigma spojené s vyhledáním pomoci.

Závěry projektu HELP posilují argument, že předluženost v České republice lze nejlépe chápat jako **systemový stav** ovlivněný právní úpravou, socioekonomickou nerovností a psychologickými bariérami. Exekuce dluhů často předluženost spíše zhoršují, než aby ji řešily, zatímco mechanismy oddlužení zůstávají formálně dostupné, ale prakticky nepřístupné. Občanská poradenská centra pro občany se jeví jako nepostradatelní aktéři, kteří nejen pomáhají jednotlivcům, ale také dokumentují strukturální nedostatky.

Poučení pro akademickou i politickou debatu je zřejmé: účinnost dluhové legislativy se musí měřit nikoli podle jejích zákonných úprav, ale podle reálné dostupnosti a skutečného dopadu na životy lidí.

7. Legislativní doporučení

V kontextu možných řešení problému jak již existující, tak hrozící dluhové pasti, lze potenciální opatření rozdělit do čtyř základní oblastí:

- Prevence a vzdělávání (finanční a právní gramotnost).
- Předcházení vzniku situace předlužení (především pomocí regulace posouzení úvěruschopnosti dlužníka a zlepšení přístupnosti bydlení, např. prostřednictvím dotačních programů, úpravy podmínek hypoték, finančního poradenství, podpory výstavby cenově dostupných bytů a dostupného nájemního bydlení).
- Zlepšení procesu a postavení dlužníka v insolvenčním řízení (nicméně mnoho z předmětných doporučení je platných a přenositelných rovněž pro proces exekuce či soudního výkonu rozhodnutí).
- Další právní doporučení (především v oblasti exekucí, jakožto součásti občanského práva).

7.1. Prevence a vzdělávání (finanční a právní gramotnost)

Prevence, jejíž součástí je finanční a právní gramotnost, může zprvu působit jako poměrně vzdálená oblast. Nicméně zkušenosti nejen z ČR, ale rovněž ze zahraničí dokazují, že existuje přímá souvislost mezi finanční vzdělaností populace a mírou zadlužení či předlužení ve společnosti. Je prokázáno, že populace s vyšší mírou finanční gramotnosti a poskytnutým vzděláním v této oblasti vykazuje jak menší podíl nesplacených dluhů, tak nižší četnost využívání rizikových nebankovních úvěrů. Rovněž lze shledat aktivnější přístup ke správě osobních financí.

Jako zcela esenciálně nezbytné se tudíž ukazuje, že je třeba klást důraz na finanční gramotnost již v rámci školního vzdělávání, a to nejen v kontextu schopnosti pochopení funkce a oběhu financí, úročení, RPSN, hypotečních a spotřebitelských úvěrů, ale i v oblasti právního rámce.

Právní úprava totiž obsahuje jednak ochranu slabší smluvní strany (zpravidla spotřebitele, dlužníka, pojistníka apod.) a jednak možné důsledky absence řádného plnění závazků, ať již vzniklých vůlí dlužníka či jím převzatých. Jedná se například o následky nehrazení dluhů, negativní dopady zadlužení na dlužníka či možná řešení úpadku.

Specificky lze uvést, že právní rámec obsahuje rovněž například:

- právo spotřebitele na přiměřené smluvní podmínky,
- zákaz zneužívajících ujednání ve spotřebitelských smlouvách (typicky odírání práva na odstoupení od smlouvy či neinformování spotřebitele o dodatečných platbách).

Z právního hlediska by tudíž mělo představovat součást vzdělávání populace především vysvětlení:

- institutu tzv. „ochrany slabší smluvní strany“ ve smyslu občanského zákoníku,
- principu tzv. „odpovědného úvěrování“ podle zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, ve znění pozdějších předpisů,
- praktických dopadů neplnění závazků na dlužníka,
- postupů vymáhání pohledávek soudní cestou, včetně exekučního řízení, soudního výkonu rozhodnutí a insolvence,
- negativních důsledků zápisů v registrech dlužníků (typicky Centrální registr dlužníků, Rejstřík exekucí a Insolvenční rejstřík),
- možností mimosoudního řešení dluhů.

Bohužel stávající úroveň vzdělávání v oblasti finanční gramotnosti se ukazuje jako zjevně nedostatečná. Bylo by tudíž žádoucí ji do budoucna revidovat ku prospěchu vyšší orientace populace ve finanční sféře.

V ideální situaci by tak mělo být učiněno prostřednictvím:

- pevného zakotvení finanční a právní problematiky do osnov či učebních plánů škol, konkrétně na 2. stupni základních škol, ale rovněž i na středních školách,
- výrazně větší míry zapojení dalších vzdělávacích aktivit občanského sektoru ve školním prostředí, zejm. ze strany bankovních institucí a neziskového sektoru. Zapojení subjektů z občanské sféry je možné realizovat primárně prostřednictvím workshopů, informačních kampaní a interaktivních programů.

Současně je třeba uvažovat nad revizí metodiky vzdělávání, konkrétně se zaměřením na:

- propojení finanční a právní gramotnosti,
- zavedení praktické výuky s rozpočtováním,
- simulaci úvěrových a exekučních situací (jako přirovnání může sloužit například tzv. „Moot court“ realizovaný na právnických fakultách).

Kombinace teoretického vzdělávání a praktických workshopů může výrazně zvyšovat finanční gramotnost a rozvážné rozpočtování ze strany studujících. Finančně vzdělané obyvatelstvo je budoucím předpokladem a zárukou menších komplikací s předlužením ve společnosti.

Dlouhodobý dopad vyšší finanční gramotnosti a právní orientace je patrný nejen na úrovni jednotlivců, ale i z celospolečenského hlediska.

Finanční vzdělávání, jakožto prevence vzniku dluhových pastí:

- snižuje zátěž státního rozpočtu související s vedením exekučních, insolvenčních či jiných řízení sloužících k vymožení dlužné částky ze strany věřitele,

- podporuje stabilitu bankovního systému a jednotlivých bankovních institucí,
- přispívá k přirozenému fungování úvěrového trhu.

7.2. Předcházení vzniku situace předlužení (regulace a posouzení úvěruschopnosti dlužníka)

Jako další stěžejní oblast sloužící k předcházení situace předlužení se jeví být kvalitní legislativní úprava ve sféře spotřebitelského financování, resp. Úvěrování, a to především s přihlédnutím k právní regulaci v těchto dílčích aspektech:

1. Efektivní usměrňování a kontrola subjektů, které mohou poskytovat spotřebitelský úvěr.

- Kontrola bankovních i nebankovních subjektů je klíčová především za účelem zajištění odpovědného poskytování spotřebitelských půjček s důrazem na ochranu spotřebitele.
- Dozorující orgány, zejména Česká národní banka (ČNB), mj. provádí kontrolu dodržování zákonných povinností subjektů a auditují spotřebitelské i investiční produkty, přičemž v případě zjištění pochybení subjektu jej mohou sankcionovat.
- Účelnou regulaci za současné přítomnosti aktivního dohledu nad subjekty poskytujícími spotřebitelské úvěry lze shledat jako efektivní prevenci nadměrného zadlužování.

2. Důraz na kvalitní prověření úvěruschopnosti žadatelů o úvěr či hypotéku.

- Prověření úvěruschopnosti žadatelů o půjčku či hypoteční úvěr by mělo obsahovat nejen kontrolu jejich příjmů v kontrastu s životními náklady, ale rovněž predikci, resp. Analýzu schopnosti řádného a včasného plnění závazku z dlouhodobého hlediska.
- Současně je vhodné před schválením spotřebitelského úvěru důkladně prověřit stav a množství ostatních závazků žadatelů, včetně exekuce či výkonu soudního rozhodnutí. Lze tudíž uvažovat nad předcházením nadměrného finančního zatížení žadatele v důsledku zamítnutí žádosti o půjčku.

3. Korektní nastavení regulace maximálních úrokových sazeb.

- Kromě korektního a přiměřeného nastavení maximálních úrokových sazeb připadajících na spotřebitelské úvěry je možné rovněž považovat za účelné provádění pravidelného monitoringu poplatků a sankcí stanovených ze strany poskytovatele úvěru.
- Vhodným opatřením se jeví být též informační povinnost poskytovatele vůči žadateli o spotřebitelský úvěr. Poskytovatel by tedy měl vždy plně informovat žadatele o výši celkových nákladů přímo souvisejících s

poskytnutím úvěru. Tzv. „skryté poplatky“ totiž mnohdy vedou k předlužení, přičemž se současně jedná o poškozování práv spotřebitele.

4. Vytvoření veřejně dostupných registrů dlužníků, z nichž by bylo možné centralizovaně a důvěryhodně získat komplexní informace o finanční situaci konkrétního žadatele.

- Zajištění elektronické dostupnosti a propojenosti údajů z jednotlivých registrů dlužníků prostřednictvím jednotné evidence obsahující komplexní informace o finančních závazcích žadatelů je klíčové pro bankovní i nebankovní poskytovatele úvěrů, konkrétně z hlediska přehlednosti a rychlosti zisku analýzy finanční situace potenciálních dlužníků. Transparentní přístup také umožňuje včasné informování dlužníků ohledně rizika možného předlužení.

5. Zajištění lepší dostupnosti právních služeb pro osoby ve finanční tísní, a to za účelem umožnění využití těchto služeb i ze strany méně majetných klientů.

- Zavedení efektivního mechanismu dostupnosti právní pomoci zaměřené na dluhovou a insolvenční problematiku je klíčové, konkrétně s ohledem na množství předlužené populace. Právní poradenství by mělo být doplněno rovněž o vzdělávací materiály, a to za účelem informování klientů o důsledcích jednotlivých smluvních závazků a možnostech oddlužení (pro případ, e se již nachází v dluhové pasti).
- Častým důsledkem nedostatečně finančně a právně vzdělaných občanů je uzavírání velmi nevýhodných smluv, v nichž se nejsou schopni korektně orientovat. To může vést až k situacím, kdy kvůli nižšímu dluhu přijdou klienti například o nemovitost.

6. Řešení dostupnosti bydlení, a to vlastního, nájemního, podnájemního či sociálního, neboť dostupnost bydlení je jedním z rozhodujících faktorů pro případnou prevenci dluhové a sociální pasti.

- Systémová opatření mohou zahrnovat kombinaci dotovaného nájemního bydlení, sociálního bydlení a programů zaměřených na podporu dostupného vlastního bydlení, přičemž důraz má být kladen především na zajištění bydlení pro osoby s nízkými příjmy, zranitelné skupiny osob (např. seniory a matky samoživitelky) či osoby s již existujícími dluhy.
- Obecně totiž platí, že přístup k bydlení pro osoby s trvajícím závazky je velmi omezen a v důsledku absence této základní životní potřeby se pak osoby předlužují.

7. Zavedení preventivních vzdělávacích programů pro žadatele o spotřebitelský úvěr, které by je informovaly především o důsledcích úvěrování, zadlužení a možné prevenci vzniku předlužení, resp. řešení jejich finanční situace s absencí vzniku závazku.

7.3. Zlepšení procesu oddlužení a postavení dlužníka v insolvenčním řízení

V procesu oddlužení a postavení dlužníka v insolvenčním řízení lze shledat jako klíčové tyto otázky včetně doporučení, které by ovšem v převážné většině případů vyžadovaly legislativní úpravu):

- Z dlouhodobého hlediska klesá motivace dlužníků k úhradě závazků, a tedy dochází k neefektivitě účelu oddlužení. Jako nejpálčivější se jeví nalezení mechanismu, který by dlužníky motivoval k maximalizaci jejich příjmů. Oproti současnému právnímu stavu by možným východiskem vedoucím k dosahování vyšších příjmů ze strany dlužníků bylo ponechání částky nad limit měsíční splátky insolvenčnímu správci samotným dlužníkům, a to za účelem úhrady jejich životních nákladů. Současné právní nastavení je pro dlužníky z dlouhodobého hlediska spíše demotivující (jakkoliv se samozřejmě jedná o jejich zákonnou povinnost), neboť i při dodatečném příjmu je celkové množství disponibilních finančních zdrojů pro dlužníky stále velmi obdobné. Legislativní úprava by mohla rovněž zavést flexibilnější modely oddlužení, např. progresivní splátky dluhu, tedy model zohledňující růst či pokles příjmů dlužníka. Daná opatření mohou vést dlužníky k aktivnímu navyšování příjmů a současně jim poskytovat ochranu s ohledem na jejich životní potřeby i náklady.
- Řešení problémů s otevřením insolvenčního řízení formou oddlužení pro širší okruh žadatelů, neboť i dnes po změně pravidel insolvenčního zákona existuje poměrně značný počet jednotlivců v exekuci, pro něž není možné dosáhnout na uplatnění insolvenčního řízení. Rozšíření přístupu k oddlužení by mohlo být reprezentováno snížením hranice minimálních příjmů dlužníka, popř. zavedením alternativních forem oddlužení pro osoby s nízkými příjmy.

Budoucí právní opatření směřující k pomoci osobám nacházejícím se v dluhové pasti by měla být především:

1. Umožnění participace státu na odměně insolvenčního správce.

- Pouze ve výjimečných případech, a to na základě testu potřebnosti participace ze strany státu a hodnoty majetku dlužníka.
- Daný mechanismus by mohl snížit finanční zátěž nejzranitelnějších dlužníků a umožnit přístup k insolvenčnímu řízení i osobám, které by jinak neměly prostředky na úhradu odměny insolvenčního správce.

2. Zkrácení doby, během níž je nutné dokládat předchozí příjmy, a to na méně než 12 měsíců.

- Zkrácení periodicity dokládání příjmů dlužníků by mohlo usnadnit vstup do insolvenčního řízení.

3. Zvážení zavedení speciálního modelu insolvence pro žadatele, kteří mají vyživovací povinnost vůči nezaopatřeným dětem, respektive je řádně vychovávají

ve své péči. Cílem by měla být větší ochrana přijatelného statusu těchto rodin (případně i matek či otců samoživitelů),

- Speciální model insolvence by mohl obsahovat především odlišné limity srážek ze mzdy dlužníků a možnost odkladu splátek, pokud by mělo dojít k ohrožení základních životních potřeb vychovávaných dětí, a tedy potenciálnímu narušení stabilního rodinného prostředí.

4. Nalezení východiska pro dlužníky, kteří s ohledem na svou finanční situaci nebudou nikdy schopni dosáhnout na standardizované podmínky pro vstup do oddlužení (významně souvisí s participací státu na nákladech řízení).

5. Zavedení legislativních opatření na úrovni občanskoprávních předpisů u společných dluhů manželů, a to pro situace, kdy dluhy zavinil pouze jeden z manželů, konkrétně bez vědomí druhého manžela.

- V daném případě by se nabízelo řešení skrze insolvenční řízení jen jednoho z manželů bez postihu druhého z nich. V dané oblasti by bylo rovněž žádoucí vyřešit v rámci zákona jasněji odpovědnost druhého z manželů za dluhy vzniklé bez jeho vědomí.

6. Legislativní úprava situací, v nichž se (u osob v exekuci či v oddlužení) pro potřeby sociálních dávek nezohledňují srážky ze mzdy sloužící k úhradě smluvních závazků.

- To vede k situaci, kdy takovým osobám nevznikne nárok na sociální dávky, což v konečném důsledku znamená, že jsou dlužníci nuceni žít na hranici životního minima.

7. Možnost opakovat akci Milostivé léto.

- Avšak pouze za předpokladu, že bude jasně vymezena cílová skupina dlužníků, pro kterou by akce platila, a to ideálně ve spolupráci se soukromým sektorem, popř. s jeho zainteresováním.
- Zapojení soukromého sektoru lze realizovat především prostřednictvím úhrady části dluhů nebo poskytnutím garance splátkových dohod, čímž dojde ke zvýšení motivace dlužníků k úhradě závazků.

Uvedené principy jsou ve své podstatě aplikovatelné rovněž pro exekuční řízení a soudní výkon rozhodnutí.

7.4. Další právní doporučení

Kromě prevence, regulace úvěrování a zlepšení právní úpravy procesu oddlužení je nezbytné zaměřit se rovněž na širší legislativní rámec, který jednak ovlivňuje efektivitu exekučního řízení a soudního vymáhání pohledávek, jednak chrání dlužníky před nadměrným zadlužováním a finanční zátěží. Mezi klíčové oblasti (včetně navržených doporučení) patří především:

1. Regulace exekucí a výkonu soudního rozhodnutí.

- Lze uvažovat nad zavedením jednotné, přehledné a transparentní evidence exekučních a insolvenčních řízení, jež by umožnila rychlý a transparentní zisk informací o závazcích dlužníka, které jsou soudně vymáhány.
- V úvahu připadá rovněž posílení postavení orgánů veřejné moci při sledování nadměrné finanční zátěže, a to např. stanovením limitů srážek ze mzdy či důchodu, aby dlužníkům byly garantovány prostředky pro úhradu základních životních potřeb.
- Povinné poskytování dostupného právního a finančního poradenství osobám, které se ocitly v dluhové tísní.

2. Ochrana zranitelných skupin.

- Specifická pravidla pro nalezení východiska z dluhové pasti směřovaná především na seniory, osoby se zdravotním postižením a rodiče s nezaopatřenými dětmi, např. omezením srážek ze sociálních dávek.
- Kontrola ze strany nezávislého orgánu by mohla vést k zajištění korektního rozložení exekučních srážek a zvýšení informovanosti dlužníků o jejich právech a možnostech řešení dluhů.

3. Podpora alternativního řešení vymáhání pohledávek.

- Preference mimosoudních způsobů vyrovnaní závazků (tedy zejména splátkový kalendář, zajištění dluhu či odložení splatnosti závazku), aplikace mediace a poskytování odborného poradenství.
- Nezávislá kontrola by mohla zajistit dodržování mimosoudně sjednaných podmínek úhrady dluhu, a tudíž zachovat právní jistotu věřitele a současně poskytnout ochranu dlužníkovi před nadměrnou finanční zátěží.

4. Pravidelná analýza dopadů legislativních změn v oblasti exekucí, soudního výkonu rozhodnutí a insolvencí. Sledování počtu dlužníků, právní vymahatelnosti mimosoudních dohod a míry předlužení populace.

5. Úprava občanskoprávních předpisů způsobem, který reflektuje současné socioekonomické podmínky, a to s důrazem na prevenci rizika vzniku dluhových pastí.

7.5. Shrnutí legislativních doporučení

Cílem legislativních doporučení je vytvoření právního systému, který podporuje prevenci předlužení, zajišťuje efektivní a spravedlivé oddlužení a chrání dlužníky v exekucích či soudních řízeních před nadměrnou finanční zátěží. Shrnutí klíčových opatření:

1. Prevence a vzdělávání:

- Finanční a právní gramotnost – vzdělávání v této oblasti již od školního věku.
- Praktické workshopy, simulace úvěrů a exekucí, tedy propojení teorie a praxe.

- Zvýšení schopnosti populace zodpovědně hospodařit s financemi a předcházet dluhovému pádem.

2. Předcházení předlužení:

- Regulace pro poskytovatele spotřebitelských úvěrů, včetně informační povinnosti.
- Efektivní kontrola úvěruschopnosti dlužníků.
- Správné nastavení maximálních úrokových sazeb.
- Vytvoření transparentních centralizovaných registrů dlužníků.
- Podpora dostupnosti bydlení pro nízkopříjmové a zranitelné skupiny osob.

3. Zlepšení procesu oddlužení:

- Speciální modely oddlužení pro zranitelné osoby a větší dostupnost insolvenčního řízení.
- Participace státu na nákladech řízení u nízkopříjmových dlužníků.
- Garance financí na úhradu základních životních potřeb u zranitelných skupin osob.

4. Další právní opatření:

- Zvýšení právní ochrany dlužníků v exekucích.
- Podpora alternativních forem řešení dluhové problematiky.
- Pravidelný monitoring společenské situace a efektivní reakce v podobě legislativních opatření.

8. Závěr

Právní úprav v oblasti dluhů v České republice se v posledních letech posunula směrem k rychlejší druhé šanci pro poctivé dlužníky a k silnější ochraně základních příjmů. Změny však přinesly i nová napětí, zejména v podobě rizik spojených s vyššími srážkami u vícečetných exekucí. Úspěch reformy bude záviset na tom, jak se podaří sjednotit praxi soudů a správců, udržet klientům stabilní bydlení a příjem a současně zjednodušit komunikaci státu s občany.

Pro projekt HELP z toho vyplývá dvojitý úkol: v terénu využívat osvědčené postupy rychlé stabilizace a průběžně vyhodnocovat data o dopadech intervence, a na systémové úrovni prosazovat cílené změny, které sníží transakční náklady a zvýší předvídatelnost pro všechny zúčastněné.

Zároveň je zřejmé, že skutečná účinnost legislativních opatření se neprojevuje pouze v jejich formálním znění, ale především v jejich reálné dostupnosti a skutečném dopadu na životy lidí. Přetrvávající složitost postupů, regionální nerovnosti a psychologické bariéry ukazují, že předluženost je systémový problém, který vyžaduje mezioborovou spolupráci, dlouhodobou prevenci a kontinuální podporu občanských poraden.

Budoucí směřování by mělo zahrnovat:

- další zjednodušení a zpřehlednění procesů oddlužení a exekucí,

- posílení prevence prostřednictvím finančního vzdělávání a regulace nebankovních úvěrů,
- udržitelné financování a rozvoj poradenských služeb,
- a systematické monitorování dopadů legislativních změn na jednotlivce i společnost.

Poučení pro tvůrce politik je jasné: pouze propojení legislativních reforem s praxí a důrazem na dostupnost a srozumitelnost pomoci může vést ke skutečnému snížení předluženosti a posílení finanční stability domácností v České republice.